

Děčín

Situační analýzy v lokalitách vybraných v roce 2011

Praha, říjen 2011

Obsah

Obsah	2
Úvod	2
Základní charakteristiky obce a jejích obyvatel.....	5
a. obecné charakteristiky obce	5
b. demografické charakteristiky obce	7
Sociálně vyloučení obyvatel.....	11
Deskripce sociálně vyloučených lokalit.....	16
Lokalita sídliště Boletice nad Labem – Děčín XXXII.....	17
Lokalita ul. Krátká – Děčín VI	19
Lokalita Chrochvice (bývalá základní škola) – Děčín VII	20
Lokalita Rozbělesy - Děčín V	21
Lokalita Zelená 380/33, Staré město – Děčín III.....	22
Lokalita Podmokly – Děčín IV	23
Lokalita ul. Teplická – Děčín VIII.....	24
Lokalita Horní Žleb – Děčín XI; Přípeř – Děčín XVI	24
Lokalita Letná a sídliště Želenice – Děčín VI	26
Bývalé sociálně vyloučené lokality	26
Vzájemná komparace jednotlivých lokalit.....	26
Systémoví aktéři a analýza dílčích oblastí sociální exkluze/ inkluze.....	28
a. vzdělávání.....	28
b. bydlení.....	37
c. zaměstnanost	40
d. bezpečí.....	46
e. sociální služby.....	50
f. zdraví.....	56
g. lokální sociální politika a politická participace.....	56
Shrnutí a doporučení.....	59

Úvod

Studie je výsledkem projektu, který sledoval dva hlavní cíle, kterými bylo jednak zmapování výchozí situace obyvatel žijících v sociálně vyloučených lokalitách, jednak posouzení efektivity využívaných integračních opatření. Dílčí cíle studie pak představovuje zejména identifikaci sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených lokalit na území města/obce, popsání těchto lokalit, mechanismů sociálního vyloučení v kontextu města, rizik se sociálním vyloučením spojených, dosud realizovaných integračních opatření a popsání jejich dopadů na životy sociálně vyloučených. Vymezené cíle tak sledovaly tři linie vnímání výzkumného problému: (1) situaci obyvatel sociálně vyloučených lokalit a procesy jejich vylučování; (2) existenci politik, nástrojů, projektů mířících k inkluzi nebo podpoře obyvatel lokalit a (3) potenciál a bariéry lokálních aktérů pro inkluzi obyvatel sociálně vyloučených lokalit.

V obecné rovině vycházíme z pojetí sociálního vyloučení využitého v *Analýze sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti* (MPSV 2006) z roku 2006. Tato analýza využívala při popisu vyloučených lokalit sociální, kulturní, prostorové indikátory i indikátory dostupnosti infrastruktury a veřejných služeb, včetně kvality života a životních podmínek v sociálně vyloučených lokalitách. Oproti konceptu chudoby, který vychází výlučně z ekonomických charakteristik, je sociální vyloučení jevem ovlivněným více faktory. Dnešní situaci porovnáváme se situací v roce 2006, jak ji zachycuje *Mapa sociálně vyloučených romských lokalit* (GAC 2006). Srovnání umožňuje, alespoň v omezeném počtu sledovaných lokalit, odhadnout dynamiku vývoje v základních obrysech indikátorů, které mapa sledovala.

Jako sociální vyloučení označujeme stav, v jehož rámci je jedinci, skupině jedinců či komunitě výrazně znesnadňován či zcela zamezován přístup ke zdrojům, pozicím a příležitostem, které umožňují plné zapojení do sociálních, ekonomických a politických aktivit. Riziko sociálního vyloučení se zvyšuje v případě jedinců a skupin, u kterých se tyto jevy kumulují.

Multidimenzionálnost sociálního vyloučení se projevuje tím, že je často spojena s procesy :

- prostorového vyloučení - kdy jedinci či skupiny mají ztíženou možnost získat

bydlení v atraktivnějších částech obcí

- symbolického vyloučení spojeným se stigmatizací jedinců či skupin
- kulturního vyloučení - kdy je jedincům či skupinám ztížen přístup k široce oceňovaným formám vědění a chování
- ekonomického vyloučení - ztíženým přístupem k legálním formám lépe finančně ohodnocené výdělečné činnosti

Následkem procesů sociálního vyloučení pak často bývá:

- život v prostorově oddělených a neatraktivních částech obce, ve špatných hygienických poměrech;
- malá příležitost k interakci se sociálně nevyloučenými osobami;
- nízká míra dosaženého vzdělání;
- snížená sociokulturní kompetence (např. jazykovou bariérou, nezkušeností či neznalostí vlastních práv a povinností);
- nezaměstnanost, materiální chudoba a vznik závislosti na sociálních dávkách, ekonomický systém vyznačující se častým zastavováním majetku a půjčováním peněz na vysoký úrok (lichva a tzv. rychlé půjčky);
- vyšší možnost výskytu rizikových forem chování (např. alkoholismu, narkomanie či gamblerství) a kriminality (zvýšeným rizikem stát se pachatelem, ale i obětí trestné činnosti).

Jako sociálně vyloučenou lokalitu označujeme prostor obývaný sociálně vyloučenými lidmi. Často jsou tyto lokality vnímány jako „romské“, přičemž k tomu, aby byla lokalita vnímána jako „romská“, není vůbec nutné, aby Romové v dané lokalitě tvořili statistickou většinu. Na jedné straně se může jednat o jednotlivý dům, ve kterém žije několik jednotlivců či rodin, nebo celou městskou čtvrť čítající několik stovek nebo dokonce tisíc obyvatel na straně druhé. Tento prostor je jak místem, do něhož jsou „vyloučení“ odkázáni, tak i místem, které se na jejich vyloučení podílí. Hranice této lokality mohou být jak symbolické (to, když je lokalita vnímána jako tzv. „špatná adresa“, hovoří se o ní jako o „domu hrůzy“, „ghettu“, „Bronxu“

apod.), tak fyzické (je-li lokalita oddělená od ostatní obytné zástavby průmyslovou zónou, frekventovanou silnicí, vodním tokem, skládkou apod.). V obcích může existovat paralelně několik sociálně vyloučených lokalit.

Co se etnické identifikace týče, považujeme proto za relevantní uvádět, jak vnitřní identifikaci (na základě sebe-deklarace), tak i vymezení vnější (zda považuje danou osobu, či skupinu osob za příslušníky etnické skupiny jejich sociální okolí). Sociální inkluzi pojmáme jako vytváření takových institucionálních podmínek, které napomáhají možnosti plnohodnotného společenského zapojování osob všech kategorií do institucí a prostorů, které jsou definovány s odkazem na jejich veřejný charakter či rovný přístup. Za inkluzivní opatření pak označíme takové, které přispívá ke zmenšování existující mezery mezi proklamovanou všeobecnou přístupností a bariérami, které ve skutečnosti existují.

Data týkající se situace jednotlivých lokalit jsme získali ze široké palety zdrojů: z oficiálních dokumentů (strategické a koncepční plány rozvoje města, střednědobé plány rozvoje oficiálních služeb, lokální strategie k řešení situace v sociálně vyloučených lokalitách či již provedené odborné studie), lokálních médií a místních kronik. Tato jsou doplněna rozhovory s lokálními experty i obyvateli lokalit a pozorováním výzkumníků v lokalitách. Vzhledem k absenci datového podkladu a požadavku na rychlé zpracování výzkumu jsme nezískávali primární data ke stanovení intenzity různých jevů, ale pracovali jsme s tzv. kvalifikovanými, vícezdrojově ověřovanými odhady.

Při sběru terénních dat jsme se zaměřili na tři kategorie populací: (1) **profesionální a administrativní sféra**; (2) **obyvatelé sociálně vyloučených lokalit** a (4) **populace žijící v sousedství těchto lokalit**. Během sběru dat jsme uskutečnili polostrukturované rozhovory se zástupci významných institucionálních aktérů, kteří se zabývají sledovanými tématy, nebo jejich činnost má na sledované jevy nepřímý vliv. Výsledný seznam subjektů byl upraven na základě přípravné fáze výzkumu, v závislosti na sekundární analýze dokumentů a analýz dříve realizovaných v jednotlivých lokalitách.¹ Etnografické rozhovory s obyvateli sociálně vyloučených lokalit a jejich okolí se zaměřovaly především na problematiku „soužití“, hodnocení dosud praktikovaných politik (včetně efektivity existujících „integračních“

¹ Provedli jsme rozhovory se zástupci těchto subjektů: (1) místní samospráva: a. zástupce vedení města/obce, popř. se b. zástupci relevantních poradních orgánů (komisí, výborů); (3) městský/obecní úřad; (4) úřad práce; (5) městská policie; (6) Policie ČR; (9) poskytovatelé služeb pro osoby ohrožené sociálním vyloučením; (9) školy: mateřské školy, základní školy, střední školy a (10) vybraní zaměstnavatelé (vč. zprostředkovatelů veřejně prospěšných prací).

opatření), postoje a názory na celkovou „kvalitu života“ a problémy spjaté se životem v sociálně vyloučené lokalitě a/nebo jejím okolí. V sociálně vyloučených lokalitách jsme provedli 15 hloubkových rozhovorů. Při jejich výběru jsme dbali na to, aby osoby, s nimiž jsme hovořili, nebyly příbuzensky či ekonomicky provázané. Třetí cílovou skupinou, na kterou se situační analýza zaměřuje, je populace mimo sociálně vyloučené lokality a její pohled na situaci v obci. Vedle rozhovorů jsme získávali informace i prostřednictvím pozorování, kdy jsme sledovali jak běžné situace v životě lokalit, tak zaznamenávali jejich fyzické upořádání a materiální vybavenost.²

Výzkum byl prováděn jednou osobou, která se s informanty domlouvala na osobních schůzkách. Vždy je pravdivě informovala o účelu pro který jsou daná data sbírána, o institucích, které s daty budou pracovat. Pokud byl z rozhovoru pořizován zvukový záznam, byl výslovně žádán souhlas a respondent ujištěn, že nahrávka nebude použita k jinému použití než přesnějšímu zachycení rozhovoru.

Základní charakteristiky obce a jejích obyvatel

a. obecné charakteristiky obce

Okres Děčín je nejsevernějším okresem v Ústeckém kraji. Na jihozápadě sousedí s okresem Ústí nad Labem, jižně hraničí s okresem Litoměřice. Východní hranici okresu tvoří českolipský okres v Libereckém kraji. Severní hranice území je zároveň i hranicí státní se SRN a Polskem. Svou rozlohou 909 km² patří okres Děčín k větším okresům Ústeckého kraje a je na čtvrtém místě v pořadí dle velikosti okresů. Zaujímá 17 procent celkové rozlohy kraje. Děčín je statutární město, které se nachází v severozápadních Čechách, administrativně spadá pod Ústecký kraj.

Ve 20. století prodělalo město a jeho okolí dvojí úpadek. První událostí negativně promítnutou do života města byla 2. světová válka a **poválečný odsun** většiny původních obyvatel do Německa s následným doosídlováním, přílivem velmi různorodého obyvatelstva pocházejícího z nejrůznějších míst (často nižších sociálních vrstev), včetně Romů ze

² Pro tuto část byly vytvořeny polostandardizované záznamové archy, do kterých jsme zaznamenávali následující oblasti: (1) polohu lokality vůči obci, (2) typ zástavby a kvalitu bydlení, (3) dostupnost veřejných služeb, (4) kvalitu veřejných prostor, (5) způsob trávení volného času a (6) výskyt inzerátů na určité typy služeb – například poskytování půjček, (7) veřejné klima obklopující vyloučenou lokalitu z hlediska institucionálních i neformálních aktérů a veřejnosti.

Slovenska. **Tato okolnost podle znalců města má dodnes vliv na nižší sociální soudržnost, slabší identifikaci obyvatel s místem, všeobecný nezájem o věci veřejné.** Druhou negativní okolností byly změny v ekonomice a hospodářské organizaci následující po roce 1989. Ty vedly k uzavření velkých podniků, privatizaci, reorganizacím a ztrátě práce pro dělníky. **Strukturální nezaměstnanost vyšší 10 procent provází město více než 10 let.**

Většina výrobních oborů zde má velmi starou tradici (sklářství, plátenictví, papírenská výroba). Na textilní, kovozpracující a dřevařskou výrobu se zaměřily také **první továrny** na Děčínsku. S postupem industrializace a s technickým rozvojem se začaly uplatňovat další výrobní obory – strojírenství, chemie, elektrotechnika. Hospodářskému rozvoji také napomohl provoz **železniční trati** Praha-Podmokly-Drážďany a rozvoj lodní dopravy.

Položení města v oblastech bývalých Sudet mělo zásadní důsledky na **skladbu obyvatel** ve 20. století. Po Mnichovské dohodě došlo k opuštění místa Čechy, po skončení druhé světové války v důsledku odsunu Němců došlo ke ztrátě tradic. Do města a okolí přišlo mnoho nových obyvatel z různých částí Československa. Podle údajů dostupných v archivu, zatímco ještě v roce 1930 byl podíl Čechů pouze 16,6 procenta v Děčíně a Podmoklech, po roce 1939 se počet Čechů dokonce blížil nule, v září 1945 už měli Češi ve městě početní převahu (16 tisíc Čechů a 13,5 tisíce Němců). Děčín, Podmokly a Staré město měly na konci r. 1945 celkem cca 35 tisíc obyvatel. Docházelo ke konfiskaci a likvidaci řady podniků a živností, znárodnování průmyslu a bank, později kolektivizaci zemědělství.

Současná městská aglomerace vznikla **postupnou integrací** sedmačtyřiceti obcí a osad. V roce 1947 bylo zpětně potvrzeno (formálně leden 1948) rozhodnutí o sloučení Děčina, Podmokel a Starého Města s novým úředním názvem pro aglomeraci se stal Děčín. Následně v letech 1950 – 1954 byly k aglomeraci připojeny obce Bělá, Bynov a Prostřední Žleb s osadami. V roce 1968 byla připojena obec Vilsnice. Radikální změnou ve tváři města bylo postupné připojení padesáti příměstských obcí i vzdálenějších osad a utvoření tzv. **Velkého Děčina** v roce 1981, které integrační proces završilo.

Vývoj počtu obyvatel města Děčín, domů, bytů a celková výměra města

rok	obyvatel	domů	bytů	výměra
1945	34.748			1737
1950	35.645	4354		3244
1961	39.374	3737	11547	6773
1970	44.050	3977	14026	7112
1980	49.682	4964	17318	11376
1999	55.136	5589	21083	13951

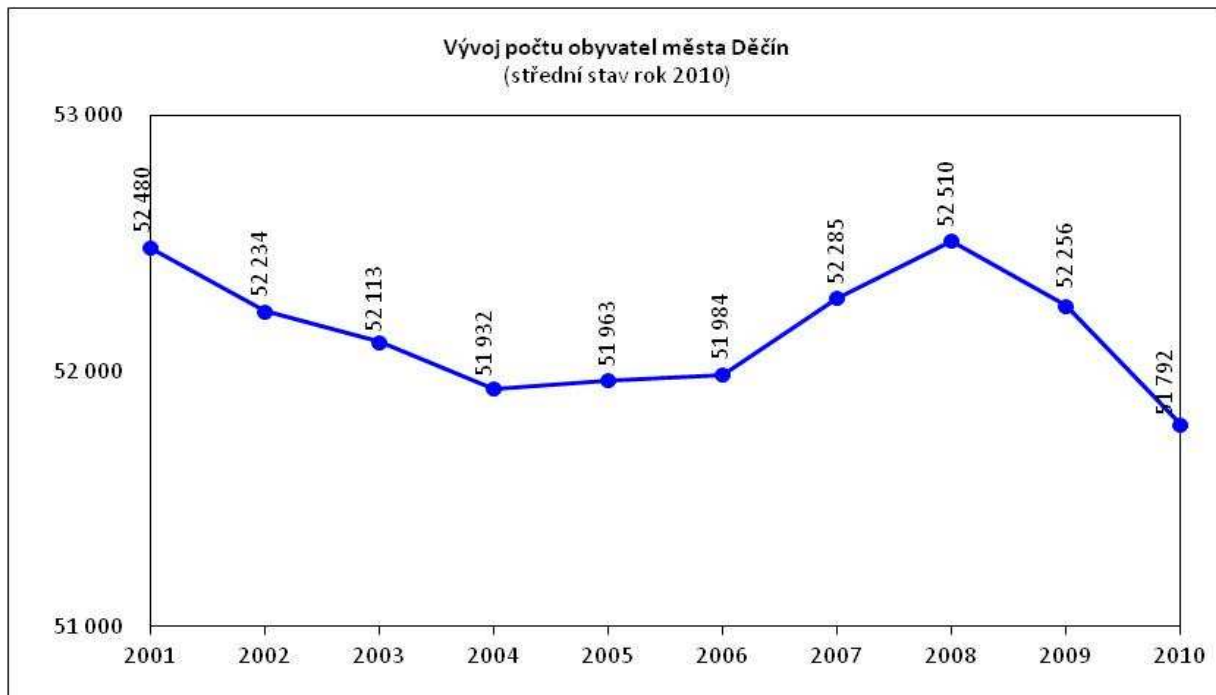
Zdroj: Archiv města

V komunálních volbách v roce 2010 zvítězila ČSSD s 24,59 procenta hlasů (8 členů), následována ODS s 22,86 procenta (7 členů). Na třetím místě se umístila Volba pro město (VPM) (18,17 procenta, 6 mandátů), dále KSČM (10,13 procenta, 3 mandáty), Severočeši.cz (6,09 procenta, 2 mandáty) a TOP09 (1 mandát). Při povolebním vyjednávání byla utvořena koalice ČSSD s VPM. Ve vedení města tak byla vystřídána po osmi letech vládnoucí ODS.

Co se týče integrační politiky, tak již za minulého vedení existovala v rámci 1. komunitního plánování koordinační skupina sdružující Drogově závislé a etnické menšiny a započala realizace některých projektů (Úsvit, Centrum Kamarád apod.). Přesto obecně nebylo podle řady informátorů minulé vedení města příliš nakloněno problematice sociálního vyloučení, ale upřednostňovalo jiné než sociálně zaměřené projekty.

b. demografické charakteristiky obce

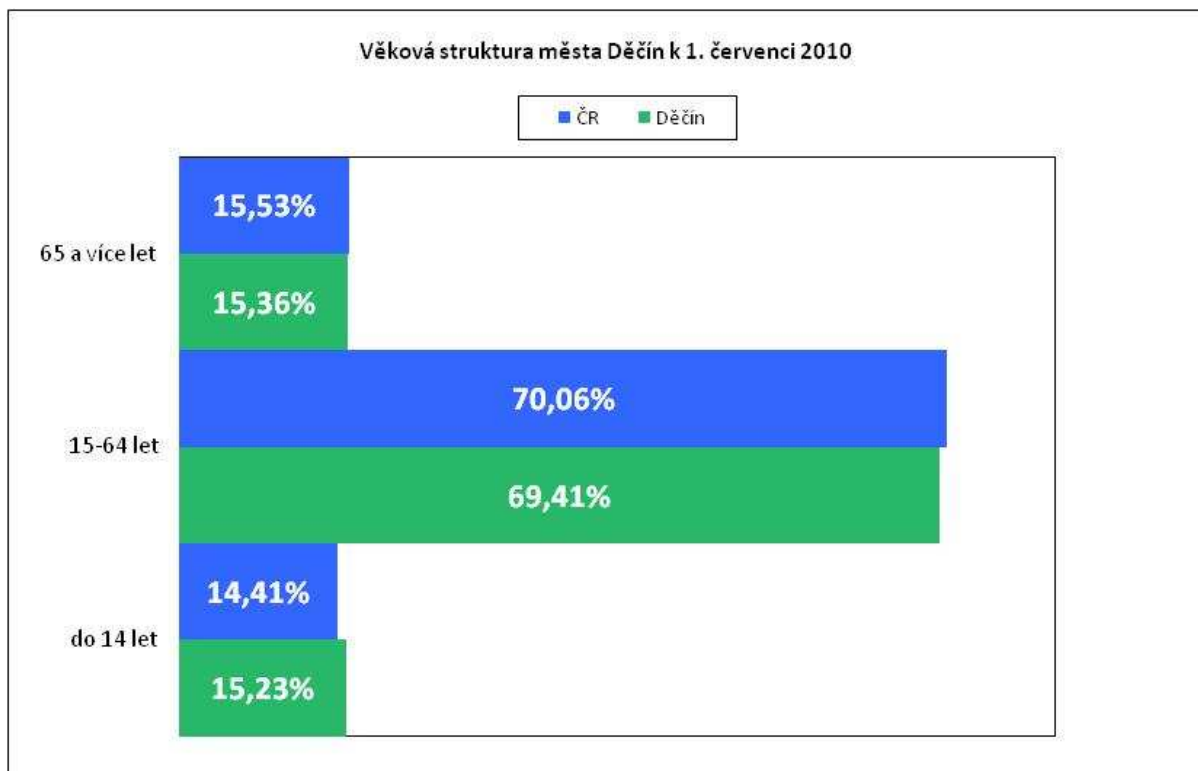
Město Děčín obsahuje 22 katastrálních území o rozloze 12 tisíc hektarů, na kterých žije přibližně 52 tisíc občanů. Statutární město (od roku 2006) Děčín se dělí na 34 částí. **V posledních deseti letech má vývoj obyvatelstva klesající trend, ovšem mezi lety 2006 a 2008 stoupal k hodnotám blízkým době přelomu tisíciletí.**

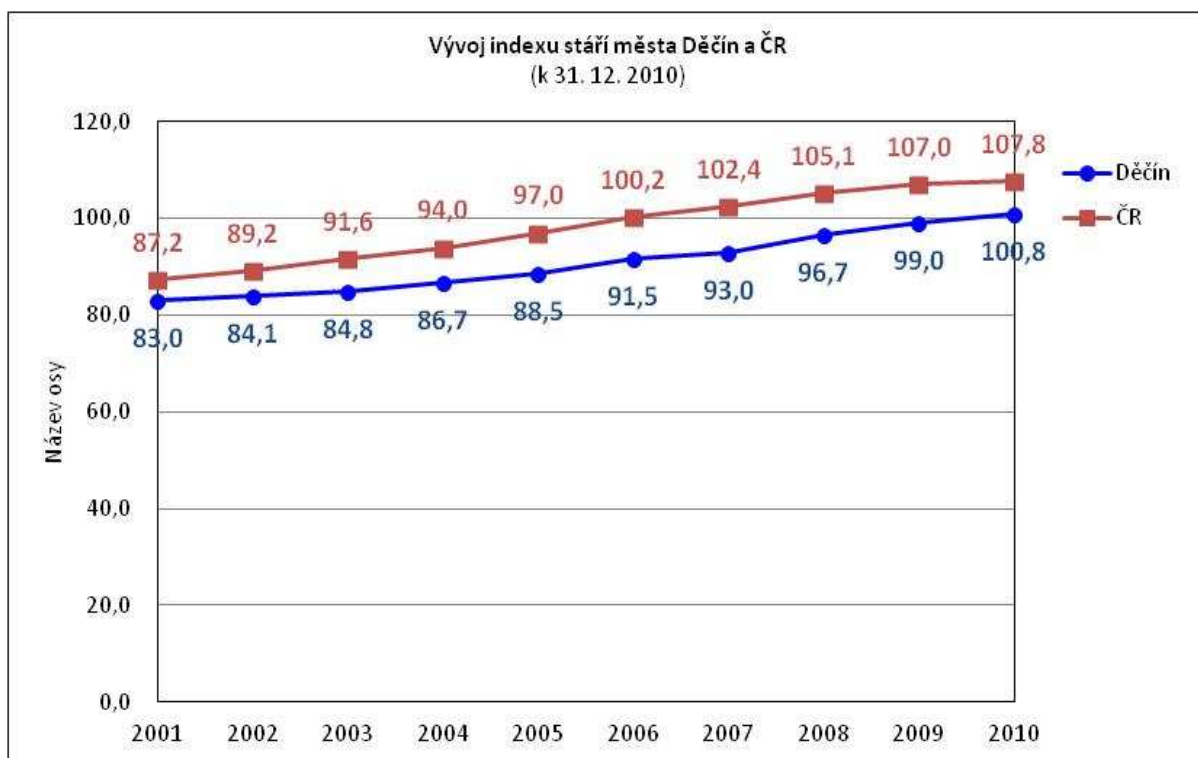
Zdroj: ČSÚ

Město, stejně jako celá Česká republika, očekává stárnutí obyvatelstva. Současný průměrný věk dosahuje cca 40,6 roku, což odpovídá průměrnému věku v celé ČR – k 1. červenci 2010 40,8. Podíl lidí v produktivním věku (ve věku 15 až 64 let) představuje 69,4 procenta. Děti do 14 let tvoří téměř 15,23 procenta a senioři nad 65 let 15,36 procenta. Ani věková struktura Děčína se tak významně neodlišuje od věkové struktury České republiky. Pokud se podíváme na index stáří (tedy poměr osob starších 65 let na počtu osob mladších 15 let) vidíme, že vývoj v Děčíně v zásadě kopíruje situaci v celé ČR. V loňském roce připadalo v Děčíně celkem 4,7 sňatku na 1000 obyvatel, což velmi mírně převyšuje průměr za celou ČR (4,4).

Mírně podprůměrných hodnot Děčín dosahuje v rozvodosti, připadá zde 2,7 rozvodu na 1000 obyvatel (míra pro celou ČR je 2,9), což představuje 58,5 rozvodu na 100 sňatků (hodnota v celé ČR je 65,9). Z celkového počtu 141 rozvodů v Děčíně v roce 2010, jich celkem 71 bylo s nezletilými dětmi.

Zdroj: ČSÚ

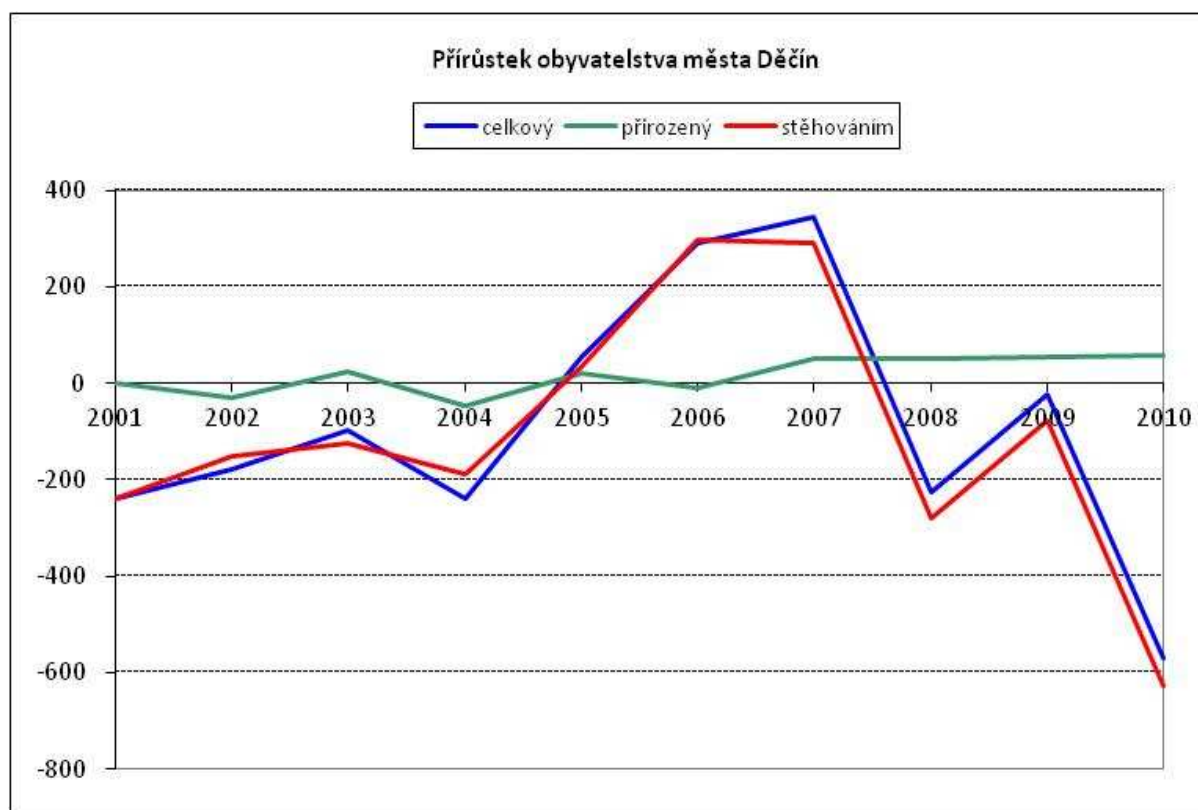

Zdroj: ČSÚ

V loňském roce se v Děčíně narodilo celkem 574 dětí, z toho 47 rodičkám mladším 19 let. **V Děčíně se nactiletým matkám rodí přibližně osm procent ze všech živě narozených**

dětí, což velmi výrazně převyšuje podíl celé ČR. Více než polovina (51,7 procenta) ze všech narozených dětí se narodila mimo manželství, podíl za celou ČR je přitom výrazně nižší (40,3 procenta). V posledních deseti letech také ubylo umělých přerušení těhotenství. Zatímco v roce 2001 jich připadalo celkem 38,9 na 100 živě narozených dětí v roce 2010 to bylo 30,6. Přesto i v této statistice přesahuje Děčín průměr ČR.

Zatímco přirozený přírůstek obyvatelstva má mírně vzrůstající trend, tak přírůstek stěhováním je značně proměnlivý. **Nejvýraznější migrační vlnu zažilo město v letech 2006 a 2007.** V obou letech lze nárůst zřejmě spojit s pracovní migrací, výraznou většinu nově příchozích tak tvořili muži a ženy v produktivním věku. V dětských kohortách k žádnému výraznějšímu přírůstku v uvedených letech nedošlo. Odpovídá tomu, že v těchto letech okres zaznamenal významný příchod cizích státní příslušníků. V roce 2008 v okrese Děčín žilo 5007 cizích státních příslušníků, jednou tolik než v roce 2001. V následujícím roce však tento počet začal klesat.

Zdroj: ČSÚ

Sociálně vyloučení obyvatel

Situace sociálně vyloučených obyvatel ve městě Děčíně bohužel nebyla uspokojivě dlouhodobě monitorována v plné své šíři, veškeré údaje vzniklé před rokem 1989 si všímají převážně romského obyvatelstva. Tato kategorie obyvatelstva je pečlivě sledována a regulována. **Po druhé světové válce** musely Okresní národní výbory na základě vyhlášky Ministerstva vnitra z roku 1947 provést celostátní soupis všech „potulných cikánů a jiných tuláků práce se štítících“, i nadále se vedla **evidence osob cikánského původu**, podávala se hlášení o pohybu a také o podmínkách v jakých žijí. V září 1951 byl ONV Děčín konstatován stav přibližně 500 cikánských osob, z nichž čtvrtina žila příkladným životem, polovina se snažila žít řádně a čtvrtina žila „nespořádaným životem“ (docházelo k pracovním absencím, špatné hygieně či alkoholismu). Nicméně, v roce 1958 byla konstatována horší situace než na počátku 50. let: „až na nepatrné výjimky (cca 3 %) nedovedou civilisovaně bydlet a žít a dochází u nich téměř vesměs k mimovolnému i svévolnému poškozování a ničení domovního i bytového zařízení. Dále při přistěhování samovolně obsazují /i uzamčené/ byty.“ Byla ale také uvedena **diskriminující praxe přidělového řízení**, dostávali „byty méně hodnotné až závadné, bez vody i záchodů, čímž se situace ještě zhoršuje... Nedostatek čistoty a hygienického režimu vůbec projevuje se pak zaneřáděním domů i okolí, značným zahmyzením i zakryšením.“ Výživa dětí je tehdejšími institucemi hodnocena z 95 procent jako nedostatečná, hlavně kvalitativně, u dětí se vyskytují katary záněty průdušek a zápalý plic v důsledku nedostatečného oblečení dětí (mnohonásobně vyšší podíl nemocných dětí než u majority). Byť bylo snahou oficiálních politik umísťovat rodiny do různých částí města (v té době ve městě 19 domů obývaných výhradně romskými rodinami; celkem 77 rodin, 537 osob), v důsledku nedostatku bytů nebyla situace ve městě adekvátně řešena. V roce 1959 byla snaha přestěhovat některé rodiny i do obcí v okolí Děčína, ale městu se nepodařilo toto stěhování s těmito obcemi dojednat. V roce 1965 se objevuje v souvislosti s romským obyvatelstvem i první zmínka i o porodnosti a zneužívání sociálních dávek: „Málokterá občanka cikánského původu při vysokém počtu dětí požádá OÚNZ o umělé přerušování těhotenství. Setkáváme se v praxi, že matky rodí hlavně proto, aby rodina dostala co nejvíce rodinných příspěvků a žila tak na úkor svých dětí.“ Již v tomto období se tedy objevují zkratkovitá hodnocení, v případě počtu dětí nereflektující mocenské vztahy v rodině či představy o plodnosti.

V průběhu devadesátých let situaci sociálně vyloučených obyvatel v Děčíně ovlivnila rostoucí nezaměstnanost. V roce 1989 bylo v okrese Děčín více než 70 tisíc pracovních míst a dojíždělo se do něj za prací. Následujících dvacet let znamenalo ukončení činnosti několika velkých zaměstnavatelů (Desta, Diana, Benar, Severka, Centroflor) a u dalších úbytky v počtu zaměstnanců (zejména v oborech zemědělství nebo textilní průmysl), i ve městě lze najít mnoho nevyužívaných průmyslových areálů. Transformace firem a modernizace, příchod zahraničních investorů nezajistily dostatek pracovních míst. Okres je proto od konce 90. let postižen strukturální nezaměstnaností a odchodem mladších lidí z regionu. Mezi současné větší zaměstnavatele patří Alcan Děčín Extrusions, s.r.o., Chart Ferox Děčín, a.s., ČSPL, a.s. (Zpráva ... 2010).

V roce 1987 bylo k trvalému pobytu v Děčíně hlášeno **440 rodin**, z nichž pouze 15 procent žilo v bytech I. kategorie, 25 procent v bytech II. kategorie a většina – 60 procent - v bytech III. kategorie.

	1.2.1959	31.12.1959	7.5.1987
děti do 6 let		229	
děti 6-14 let		235	
mladiství 14-18 let		37	
dospělí		295	
CELKEM	814	796	1525

Zdroj: Archiv města

V roce 2001 se ve Sčítání lidu, domů a bytů přihlásilo k romské národnosti celkem pouze 117 mužů a 80 žen (0,4 procenta, česká 94 procent). Z toho 20 do 4 let, 27 do 9 let, 37 do 14 let, 16 do 19 let, 8 do 24 let, nad 10 nejstarší 40-44, pak už jen jednotky a nikdo nad 75 let. Žádná z žen neměla maturitní vzdělání, z mužů jeden měl úplné střední s maturitou, jeden muž úplné střední odborné s maturitou a dva vysokoškolské vzdělání.

V Děčíně se odhaduje počet romských obyvatel mezi 2000 až 4000 (cca 4 – 8 procent), z nichž ne všichni žijí v sociálně vyloučených lokalitách. Odhadem v sociálně vyloučených lokalitách různé velikosti celkově může žít až 1200 osob. Dalším ukazatelem míry sociálního vyloučení ve městě jako celku je počet příjemců příspěvku na živobytí v rámci dávek hmotné nouze, které v Děčíně pobírá přibližně 850 rodin či jednotlivců. Podle odhadu tvoří Romové mezi jednou polovinou a dvěma třetinami příjemců těchto dávek.

Radní, oslovené úřednice i další aktéři tvrdí, že ve městě nejsou typické velké sociálně vyloučené lokality (jako např. mostecký Chanov či ústecké Předlice) ghetta, ale více oblastí, které mají blízko k sociálnímu vyloučení s koncentrací dlouhodobé nezaměstnanosti, zadluženosti a závislosti na sociální pomoci (dávky v hmotné nouzi). Označení sociálně vyloučená lokalita je místními aktéry vnímáno jako nevhodné, protože místa, která jsou za ni označována (z důvodů charakteristik obyvatel) leží v centru města v bezprostřední blízkosti ostatních občanů města. Navíc problémy se nutně nevyskytují v místě bydliště, ale v místech, kde se vyloučení lidé scházejí (nákupní střediska, místa setkávání). Občanská vybavenost tzv. vyloučených lokalit je podle našich informátorů relativně dobrá a například v Boleticích žijí ve stejných domech různé skupiny obyvatel. Horší vyloučené lokality a chudoba se pak nachází spíše v některých obcích mimo město Děčín (konkrétně Františkov nad Ploučnicí, Verneřice³).

V přístupu místních aktérů se objevuje etnizace sociálního vyloučení – nahlížení sociální problematiky automaticky jako problematiky etnické. Jedna pracovní skupina při výzkumu potřeb uživatelů sociálních služeb (2009) diskutovala otázku „menšinových etnik“ – v Děčíně jde především o Romy (v menší míře Vietnamce). Samotná skupina ovšem konstatovala, že témata této skupiny se prolínají s diskusí skupiny „rodiny s problémy“ („sociálně slabé rodiny, neúplné rodiny a rodiny, kde dochází k domácímu násilí“). Práce ve skupině se účastnili zástupci poskytovatelů sociálních služeb a organizací věnujících se daným cílovým skupinám, rovněž i uživatelé těchto služeb, resp. členové cílových skupin. Konstatováno bylo notoricky známé – nízký zájem o vzdělání, nezaměstnanost, diskriminace a přístup majority, nedostatečná kapacita školek. Zmíněn byl rovněž „nedostatek objektivních informací o situaci Romů.“ U nedostatku informací nejsou navrhována žádná opatření, která by mohla situaci změnit s tím, že podle místních aktérů zákon neumožňuje vést data o etnicitě a výzkumy založené na odhadech či dokonce dojmech nejsou shledávány jako dostatečné. Závěrem je údajná **nemožnost plánovat adekvátní nápravná ošetření a posuzovat jejich efektivnost.** Toto patové tvrzení však opomíjí skutečnost, že existuje řada nástrojů sociální práce, které si se situací umí poradit bez ohledu na etnickou příslušnost klientů nebo to, že diskriminační chování na základě rozpoznané etnicity je možné postihovat.

³ Informantka situaci popisovala následovně: dostupnost veřejnou dopravou je skoro nulová, dům je špinavý, na pokraji zřícení, dezolátní, prádlo visí venku, děti se válejí na betonu. Všichni lidé nezaměstnaní, pobírají dávky, dluhy jsou pro ně neřešitelné.

V době provádění situační analýzy byly vztahy nejen v regionu, ale i na celorepublikové úrovni vyhrocené v důsledku násilných incidentů, ke kterým došlo v nedávné době přímo v okrese Děčín. Média jim věnovala velkou pozornost a interpretovala tyto incidenty výrazně etnicky, což přispělo k vyhrocení situace a uspořádání pochodů a petic v nedalekém Šluknovsku. Jako důvod ke zvyšování napětí je zmiňováno stěhování stovek „nepřizpůsobivých“ (tento termín však v podstatě jen stereotypně nahrazuje termín „romských“) obyvatel odjinud do míst, kde je k dispozici levnější bydlení. Migrace sociálně vyloučených obyvatel z města či stupňující se tendence k migraci do města nebyla v posledních měsících zaznamenána.

V souvislosti s nepokoji na Šluknovsku se ve městě také rozšířila fáma, že firma CPI, vlastníci mimo jiné byty na sídlišti v Děčíně ale i na sídlišti Janov, stěhuje do Děčína sociálně vyloučené obyvatele ze Šluknovského výběžku. Společnost je s více než 10 tisíci byty jedním z největších vlastníků nemovitostí, v ČR, které získala mimo jiné v privatizaci městského majetku. Tato společnost si získala špatnou pověst, jejich aktivity byly medializované mimo jiné jako snaha vydělávat na chudších obyvatelech. *Jejich domy vypadají jako ruiny, zato nájemníci platí víc než v udržovaných bytech pod správou někoho jiného.*⁴ Fáma o údajném stěhování několika set Romů do uvolněného panelového domu na sídlišti Boletice se rozšířila v září 2011 a vyvolala mezi majoritními i romskými obyvateli velké obavy. Město okamžitě nechalo tyto informace prověřovat Městskou policií a na titulní stránce Zpravodaje Děčín (16/2011) uvedlo, že jednání s majiteli řady panelových domů neprokázalo podobné záměry, veškeré informace, které by něco takového naznačovaly, byly tzv. z doslechu. Nicméně zároveň primátor připustil, že možnosti města podobným jevům bránit, jsou velmi omezené. Tento příklad naznačuje potenciál zneužití napjatých vztahů mezi nově příchozími sociálně slabšími obyvateli („nepřizpůsobiví“, „Romové“) k spekulacím, ale také naznačuje křehkou rovnováhu soužití ve městě, která by podle majority i místních Romů mohla být relativně snadno zvrácena.

Projevy rasismu provázely i utkání fotbalového klubu pod vedením Dezidera Czisára a Romana Denise FK Děčín. V květnu 2011 se dostal tento „romský“ klub třetí divize do médií kvůli inzultaci rozhodčího a napadení protihráčů z Lokomotivy Děčín v šatnách. Posléze

⁴ Diskuse k článku umístěném na:

http://ustecky.denik.cz/zpravy_region/20100305_wv_spobyty_zanikl_byty_cpi.html (naposledy otevřeno 20. 9. 2011). Na webových stránkách CPI byty a.s. je mezi formuláři ke stažení také žádost o příspěvek na bydlení (<http://www.cpibyty.cz/decin/formulare/44>).

došlo k odmítnutí s týmem hrát od jiných fotbalových klubů údajně kvůli obavám z útoků, podle zástupců klubu byl ale důvodem rasismus, který způsobil i samotnou potyčku. Přestože oslovení experti přiznávali, že zápasy klubu provázela brutalita, byly pro jeho zachování s ohledem na tradici i roli fotbalu v primární prevenci před patologickými jevy. Po nesplacení pokuty a dluhu klubem, byl přesto FK Děčín vyřazen ze soutěže pro příští rok.

Soužití mezi majoritou a Romy není vnímáno jako bezproblémové, slušných „Romáků“ je v očích majority velmi málo. Až na výjimky jsou Romové vnímáni stereotypně, nemají důvěru. Stávající předsudky a s nimi související diskriminační praxe při přijímání do zaměstnání nebo pronajímání bytů nejsou podle informátorů dobrým základem ani pro ty Romy, kteří se „osvědčí“. Negativní stereotypy nacházíme ale i na druhé straně. Romští obyvatelé se vyjadřují velmi kriticky k současné politické reprezentaci. Jsou hrdí na práci, kterou Romové vykonali za minulého režimu (výkopy, komunikace, infrastruktura, stavby). Také ve vztahu k majority existuje nedůvěra a negativní stereotypy vyjádřené citátem: „Cigán ukradne, když nemá, bílý ukradne, i když má.“

Je třeba zdůraznit, že pravicový extremismus není nijak rozšířen. Ani Policie ČR nepozoruje nárůst **extremistického** chování či smýšlení. V Děčíně a okolí se jedná pouze o několik desítek občanů mezi 15 a 38 lety, z nichž mladší jsou radikálnější („chtějí se rvát“) než ti, kteří se na scéně pohybují již od 90. let. Rasově motivované činy jsou výjimečné, objevuje se zhruba jeden za rok (v roce 2011 se ale nejednalo o záležitost spojenou s romskou populací). Koncerty neonacistických skupin se ve městě nekonají.⁵ Ústecký kraj byl však ve volbách do poslanecké sněmovny krajem, kde byly nejvyšší zisky Dělnické strany sociální spravedlnosti (DSSS) – nástupnické organizace zrušené Dělnické strany. V celém kraji byla podpora 2,61 %, v Děčíně 2,24 % (více než 2 % získala již jen v Karlovarském kraji).

⁵ Pochod neonacistů Děčínem „Pochod proti toleranci a dekriminálníci drog“ byl zaznamenán v médiích v roce 2008: http://zpravy.idnes.cz/decinem-pochodovali-pravicovi-radikalove-anarchiste-k-nim-nepronikli-1kw-/domaci.aspx?c=A080614_124029_domaci_jba

Deskripce sociálně vyloučených lokalit

Jak již bylo řečeno, většina dotazovaných expertů má za to, že v Děčíně se nevyskytují žádná „typická ghetta“, jelikož sociálně vyloučení žijí ve městě v několika různých lokalitách. Nejčastěji respondenti zmiňují následujících 11 různě rozsáhlých lokalit, z nichž čtyři se objevily již v Mapě sociálně vyloučených romských lokalit z roku 2006 (MPSV 2006), další byly identifikovány ÚP ve spolupráci s Poradnou pro občanství, občanská a lidská práva pro účely projektu zaměřeného na tuto populaci. Dvě z těchto 11 lokalit již zanikly a v současnosti se hovoří hlavně o devíti sociálně vyloučených lokalitách. Pro tuto zprávu byly popisy doplněny o pozorování a výpovědi romských i ne-romských obyvatel a aktérů, kteří v místě působí.

Lokalita sídliště Boletice nad Labem – Děčín XXXII

Oproti Mapě z roku 2006 byly jako součást lokality identifikovány ještě další blízké objekty mimo sídliště, mimo jiné dům v majetku města, který byl opraven a slouží jako neoficiální sociální bydlení. Ty ale z větší části dnes již nejsou obývány sociálně vyloučeným obyvatelstvem. **V současné době žije odhadem 70 sociálně vyloučených rodin v sedmi panelových domech (pěti, sedmi a jedenácti patrových) dohromady cca 450 lidí.** V obecném diskursu je tato lokalita nazývána Velkým Chanovem. Sídliště se v posledních letech potýká se stárnutím obyvatel a zvětšujícím se počtem prázdných bytů.

Boletice nad Labem jsou okrajovou částí Děčína, od centra města vzdálenou asi 10-15 min městskou dopravou. Sídliště uvnitř starší vilové zástavby obývá sociální mix obyvatel. **Bydlí zde jak Romové, tak příslušníci majority, lidé z různých sociálních vrstev, nájemníci i jednotliví majitelé bytů** (mezi nimi ale Romové nebývají). Romové přicházeli postupně do panelových bytů sídliště, které se stavělo v 80. let a 90. letech. **Podíl romských obyvatel na sídlišti se v posledních letech mírně zvyšuje.** Romové jsou zmiňovány jako typičtí představitelé sociálně vyloučených v této lokalitě. Odhadem 90 procent ekonomicky aktivních je nemá zaměstnání. Zbytek koná veřejnou službu, veřejně prospěšné práce, pouze několik lidí pracuje na dlouhodobější smlouvy.

Na počátku 90. let byli do bytů umisťováni lidé z tehdy demolovaných domů především z oblasti Rozběles, kde docházelo k rozšiřování průmyslové zóny. Vlastníkem domů bylo v té době město, v současnosti jsou v **soukromém vlastnictví** a patří několika různým majitelům (některé domy mají družstevní vlastnictví). Také **následkem povodní se do Boletic dostalo několik rodin ze záplavových oblastí např. Prostředního Žlebu**, kdy soukromí majitelé domy po povodni neopravovali a naopak se chtěli tehdejších nájemníků zbavit. Město pomáhalo domlouvat stěhování do prázdných bytů v Boleticích (tehdy už se soukromými majiteli domů).

Způsob života sociálně vyloučených s sebou do této lokality přinesl i různé negativní jevy, jako je např. zvýšená trestná činnost, zneužívání návykových látek, nepořádek kolem domů, hlučný způsob života atd., což vedlo ke konfliktům v sousedství. Někteří obyvatelé ale zpochybňují, že by bezpečnostní situace byla horší než kdekoli jinde, opakovaně byla zmiňována hlavně jedna dlouhodobě problematická rodina, v současnosti je však v sídlišti již

stabilizovaný stav. **Pořádek udržují hlídky asistentů prevence kriminality**, které zde mají své ústředí.⁶

Ceny bytů na boletickém sídlišti jsou podstatně nižší než v jiných částech města. Místní realitní kanceláře jediné tuto lokalitu označili jako levnější a hůře prodejnou, těžko pronajimatelnou. Důvodem k tomu, je podle nich právě **pověst romské lokality**, která sídliště provází. Při odprodeji majetku města se cena bytové jednotky upravuje také „polohovým koeficientem“, který v minulosti zvláště vymezoval sídliště Boletice koeficientem 0,8 (další koeficienty 1,0 a 1,2), tedy snižoval cenu při odprodeji v tomto místě (Doplňková pravidla realizace odprodeje obytných a nebytových domů a bytových jednotek včetně nebytových, 6. 3. 2006).⁷ O pocitu nebezpečí spojeném s pohybem po sídlišti po setmění se svěřila i jedna z oslovených respondentek. V souvislosti s tím popsala i trend i rostoucí migrace majoritních sociálně nevyloučených obyvatel ze sídliště do jiných částí města.

V místě se dá nakoupit v některé z **večerek** či přímo v prodejně potravin uvnitř sídliště, kterou vlastní vietnamští obchodníci. Dále se zde nachází asi **pět heren** (jedna v bezprostřední blízkosti základní školy), které místní obyvatelé navštěvují a **šest restaurací**, z nichž některé jsou spojeny hernami. Lokalita nedisponuje žádnými kulturními zařízeními, v blízkosti není kino ani divadlo. Nachází se zde pouze **posilovna**. Nově bylo vybudováno dětské hřiště pod hlavní silnicí, není ale tolik využíváno kvůli své poloze a také kvůli údajné potřebě kontrolovat, jestli se na něm neobjevují injekční stříkačky kvůli uživatelům drog. Jehly se nachází i před školou nebo na travnatých plochách. Evidence **užívání návykových látek** je na sídlišti přítomná. Užívání drog se údajně týká se i rodičů a starších obyvatel. Nikdo z oslovených ale neuváděl, že by se na místě přímo drogy prodávaly.

Spádová škola pro tuto lokalitu je ZŠ Míru (dlouhodobě zde existují přípravná třída, romský asistent pedagoga, speciální třídy). V lokalitě působí nízkoprahové centrum Kamárád.

⁶ Asistenti monitorují i další lokality – Krátká, Podmokly, Bynov, nově sídliště Želenice (více viz v kapitole d. bezpečí). Tzv. „romské hlídky“ byly pozitivně medializovány v souvislosti s nepokoji na Rumbursku („Pomůžou na Šluknovsku romské hlídky? V Děčíně se osvědčily“, <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/134612-pomuzou-na-sluknovsku-romske-hlidky-v-decine-se-osvedcily/>, 30.8.2011).

⁷ V nově platných pravidlech se odkazuje na cenovou mapu a znalecký posudek.

Lokalita ul. Krátká – Děčín VI

V lokalitě, která byla identifikovaná v roce 2006 jako nově vznikající, v současnosti zde **bydlí přibližně 80 osob**. Krátká ulice (cca 100 m) **leží v průmyslové oblasti**, vchody domů jsou umístěny na severní stranu (s výjimkou posledního domu), cesta přiléhá k plotu areálu. Zadní část domů se dvorem sousedí s objekty využívanými firmami, nikoli k bydlení. Přes poměrně rušnou ulici se nachází zahrádky a rezidenční vilová zástavba, která s lokalitou nemá vlastně nic společného.

Podobně jako jinde, jde i zde o lokalitu, která není čistě romská, žijí zde smíšené rodiny. V místě je poměrně **velká fluktuace nájemníků**. V některých nájemních bytech není třeba platit kauce (započítávají se do ceny nájmu), z tohoto důvodu proto lokalita přitahuje chudší obyvatele z jiných částí města. S bydlením zde však není nikdo příliš spokojen. Mimo jiné i kvůli nevychovaným dětem a problémové mládeži, která tráví většinu času na ulici. Lidé by se raději odstěhovali jinam, a když se tato možnost naskytne, většinou je využívána (ti, kteří neplatí, končí v azylovém bydlení). Nezaměstnanost je v místě velká, někteří lidé mají důchod, nebo jsou na rodičovské/mateřské. S nadsázkou sousedé hovoří o lokalitě jako o „malém Chanově“.

Přestože se jedná o prostorově vyloučenou lokalitu, **do jednoho z center města (Podmokly) se dá dojít pěšky za cca 15 minut (1,5 km) a autobusová zastávka je velmi blízko**. **V nejbližším okolí nejsou herny nebo restaurace, zastavárny, ale ani dětské hřiště**. Přitom někteří obyvatelé ještě pamatují přilehlé zahrádky, ze kterých nezbylo nic, když byly prodány sousední firmě, která je oplotila a učinila součástí svého areálu. Ani dětské hřiště u hlavní ulice Dělnická už neexistuje. Děti si tak za letního počasí hrají na silnici bez jediného kousku trávy. Objevil se i názor, že lokalita by se mohla v budoucnu po výměně rezidentů stát poměrně lukrativní.

Nepořádek v ulici Krátké byl v roce 2008 předmětem veřejných debat. V době výzkumu do lokality dojížděly **hlídky asistentů prevence kriminality**. **Okolí domů bylo čisté, okolo kontejnerů nebyl nepořádek a silnici zametali místní obyvatelé**. Některé vchody byly ale rozbité, nedaly se tak zavřít hlavní dveře. Domy vlastní různí majitelé, liší se v nich jak podmínky nájemních smluv, tak údržba domů. **V bývalých „drážních“ domech bývalo vždy levné bydlení a dodnes se jedná v Děčíně o jedno z nejhorších bydlení**. Nejlepší dům (č.

10) je umístěný nejdále od silnice, okna směřují na východ, dům se uzamyká a netrpí plísní jako je tomu v některých jiných vchodech, kde se po povodni drží dlouhodobě vlhkost. Topení v domech je plynové.

Spádovou školou je ZŠ Školní (Želenice).

Lokalita Chrochvice (bývalá základní škola) – Děčín VII

Na adrese Vilsnická 143/65 se v relativně nové vilové čtvrti rozkládající se na svahu, nachází **budova v majetku města Děčín, která dříve sloužila jako základní škola**. Bývalá základní škola byla se státní dotací **po povodni v roce 2002 přetvořena na 28 malometrážních bytů**, které posloužily lidem postiženým povodní a staly se místem, které má nejbližší k tzv. sociálnímu bydlení. Podmínky státní dotace dosud neumožňují tento majetek městu prodat. Došlo tak k **prostorové koncentraci vyloučených obyvatel**. Sousedé v oblasti nevnímají zřízení sociálního bydlení v této oblasti jako šťastný krok. Vytvořilo se podle nich „ghetto“, jehož obyvatelé se mezi původní rezidenty nemohou včlenit.⁸

Obyvatelé budovy jsou **asi z 80 - 90 procent Romové, zůstal v ní údajně i školník z původní školy. Žijí zde i invalidní lidé, kterým nebyl přiznán invalidní důchod**. Nájem stanovený městem je ve srovnání s tím, jaký požadují soukromí majitelé, velmi nízký, byty jsou opatřeny vlastními měřiči energií, vytápění je ústřední. **Obyvatelé mají zájem v místě zůstat**, respondent z centra města Podmokel nebyl spokojený s velmi drahým ubytováním u soukromého majitele, kde navíc neměl možnost kontrolovat správnost vyúčtování za energie, neudržování domu. Měl zájem o byt, který se měl uvolnit po neplatiči v tomto domě. Dům sice nese znaky zastarávání a opotřebovávání dané absencí větší údržby, okolí i vstup do domu jsou udržované a čisté.

V okolí **nenajdeme jinak pro Děčín typické herny, ani restaurace**, jedná se o vyložené **rezidenční oblast**. Spádová škola pro tuto lokalitu je **ZŠ Školní – Želenice**.

⁸ Obyvatelka Chrochvic popisovala obraz, který s lokalitou mají spojení lidé ve městě následovně: „Včera ke mně přišel jeden pán ... říkal: „no jasně, vy tady ty cikány taky máte, tady je ten dům a to je strašně nebezpečný! A vás to jako neohrožuje?!“ Jenom ví, že tam je ten jeden dům, kde jsou kumulovaný ty lidi, pro něj to znamená nebezpečí: krade se tam a ty lidi jsou nepřizpůsobivý.“ Sama žádné ohrožení nevnímá, ani si nemyslí, že by se k zařízení či domu chovali hůře než běžní nájemníci.

Lokalita Rozbělesy - Děčín V

Lokalita je tvořena ulicemi: Na Pískách, Ústecká, Papírnická. **Žije zde přibližně 100-150 sociálně vyloučených obyvatel.**

Rozbělesy jsou čtvrtí položenou mezi řekou a železnicí téměř v centru města, která je ale nyní za svým hospodářským zenitem a mnoho prostor je prázdných. **Město nemá s touto lokalitou žádné rozvojové plány.** Nejde o rezidenční oblast. Pavlačové domy (IV. kategorie) byly při budování průmyslové zóny zbourány a některé ulice zcela vylidněny (ul. Práce), jejich obyvatelé (mnoho Romů) bylo v 90. letech přestěhováno do sídliště Boletice, kde v té době bylo město ještě vlastníkem bytových jednotek. Stávající obyvatelé bydlí částečně v ulici Na pískách sousedící s opuštěnou průmyslovou zónou Feroxu, Desty. „Dům hrůzy“ (Na pískách 6/822) je už několik let opuštěný a zcela zdemolovaný, kolem něj leží hromady domovního odpadu, okna, textilie, rozbitý nábytek nejspíše z domu. Dům silně zchátralý, nejspíš se špatnou statikou, vylámaná okna, v přízemí zatlučená. Hned vedle domu je prázdná parcela (domy stržené) a průmyslový areál, další domy dnes obývané přiléhají k hlavní silnici Ústecká.

Občanské vybavení přímo v lokalitě zcela chybí, místo nemá žádné přirozené centrum, park nebo náměstí. Nenacházejí se v něm ani cukrárny, restaurace, zastavárny či herny, jen několik izolovaných obchodů spíše pro zákazníky, kteří přijedou autem (barvy a laky). Chátrající barokní kostel sv. Václava od K. I. Dientzenhofera přímo na Ústecké ulici je obklíčen továrními halami, vedle něj a opravené fary se nachází továrna jednoho z největších děčínských zaměstnavatelů Alcan Etrusions s.r.o. (výroba polotovarů z hliníku a jeho slitin). **Nákupní středisko Lidl je vzdálené cca 1,5 km, hlavní nádraží 2 km. Na Ústecké ulici jezdí městské autobusy** spojující lokalitu s centrem, zastávky leží v blízkosti Alcanu a bývalého Feroxu.

V nově zrekonstruovaném domě (č.p. 809, majitel Procházka) sídlí v roce 2011 otevřené **denní nízkoprahové Centrum Rozbělesy** sloužící pro předškolní děti s doprovodem a odpoledne pro školní děti. **Spádovou školou je ZŠ Máchova (přípravná třída, čtyři asistenti pedagoga).**

Lokalita Zelená 380/33, Staré město – Děčín III

Jde o jeden dům, jehož **majitelkou byla paní Knazovičová**, ale v současnosti se údajně majitel mění. **Osmipatrový panelový dům o cca 50 bytových jednotkách** (1+1, 35 m², samostatné hygienické zařízení) leží v klidné rezidenční vilové čtvrti, na kterou navazuje malé upravené sídliště. Původně byl vybudován v 80. letech jako ubytovna Vodohospodářských staveb. Město ho po roce 2000 prodalo do soukromých rukou, již v té době zde bylo ubytováno několik romských rodin se smlouvou na dobu neurčitou. V nájmu jsou nyní hlavně sociálně vyloučení obyvatelé, ostatní obyvatelé toto bydlení kvůli jeho špatné kvalitě a složení nájemníků nevyhledávají. Většinu obyvatel tvoří Romové. **Dům není zaplněný (asi 17 bytů je volných), za byt 1+1 se platí čistý nájem asi 2800 Kč za osobu.**

Dům býval nechvalně známý pro konfliktní rodinu sídlící v nižších patrech a kvůli tomu, že sloužil údajně také jako sklad na kradené zboží. I v současnosti je podle některých z informantů možná nejhorší ze sledovaných lokalit z hlediska aktivit, které se na něj váží – pravděpodobně příprava drog (osobně nemohu nijak potvrdit). Sousedé v minulosti podávali několik stížností na město. Podle informace obyvatelky, **majitelka domu po dluzích nájemníků za topení odpojila ústřední vytápění a jednotlivé byty vytápí přímotopy.** Některé byty jsou zachovalé (byť bez renovace či výměny oken), jiné jsou zničené. Podle některých informantů byty v bývalé ubytovně nejsou vhodné k dlouhodobému užívání, jiní tvrdí, že bydlení je naprosto standardní. **Někteří obyvatelé užívají příspěvku či doplatku na bydlení, nezaměstnanost činí téměř 100 procent, část nezaměstnaných koná veřejnou službu (úklid okolí apod.),** někteří se zapojují v projektech blízkého KS Jonáš. V domě jsou pravděpodobně i nehlášení obyvatelé.

Dům není zvenčí příliš udržovaný, ale ani nijak viditelně demolovaný s výjimkou zvonků a vchodových dveří, které byly ukradeny. **Dopravní dostupnost je velmi dobrá, autobus do centra jede pouze 5-10 minut. V samotné oblasti se nenachází žádné herny, ani zastavárny** (ty jsou až na Litoměřické, cca 600 m). V blízkosti (cca 400 m) je **výkupna kovů.** S místními se obyvatelé příliš nebaví.

Ve vedlejší budově sídlí Svědkové Jehovovi, v nedalekém okolí působí o.s. Křesťanské společenství Jonáš, které provozuje nízkoprahovou službu pro bezdomovce, vaří, provozuje cukrárnu, k dvoupodlažnímu panelovému objektu bývalé školky přiléhá udržovaná oplocená

zahrada s původními, ale udržovanými prolézačkami. **Spádovou školou je ZŠ Březová, do které chodí v současnosti podle odhadu vedení školy 11 romských žáků ze SVL (z celkového počtu asi 300 žáků).**

Lokalita Podmokly – Děčín IV

Lokalita je tvořena ulicemi Čs. Legií, Bezručova, J. z Poděbrad, Palackého, Divišova, Ruská, Mírové náměstí, Máchovo náměstí, Podmokelská, Plzeňská. **Sociálně vyloučení zde nejsou koncentrování v jednom domě nebo lokalitě, ale v různých domech i ulicích.** V místě žijí i údajně dobře integrované romské rodiny. Obecně počet sociálně vyloučených obyvatel v centru spíše klesá. Domy zde kupují soukromí majitelé, a ti se většinou snaží zbavovat těchto nájemníků a byty obsazovat lidmi solventními. Nejde o vyloučenou lokalitu v pravém slova smyslu. V samém centru města je umístěno hodně firem, panuje v něm živý ruch, je zde extrémně vysoká koncentrace heren a restaurací s výherními automaty. Oblast nabízí veškerou občanskou vybavenost, včetně parků, kostelů, divadla, kina, obchodů a večerek, sídla mnoha úřadů a sociálních služeb.

K stěhování sociálně vyloučených obyvatel dochází především v posledních letech, kdy město privatizovalo domy. Ne vždy byli ochotní/schopní je odkoupit nájemníci (chudí nájemníci privatizovali byty jen výjimečně) a někteří majitelé tak pořídili nemovitosti se záměrem do domů neinvestovat, ale pronajímat je lidem chudším nájemníkům. Podle informace jednoho obyvatele je **cena jeho nájmu relativně velmi vysoká, přibližně 10 000 Kč**, aniž by se do domu investovalo. Jeho zájmem bylo raději bydlet v bytě nabízeném městem za nižší cenu.

Mezi občany nepanuje shoda ohledně bezpečnosti místa ve večerních a nočních hodinách. **Podle informací městské policie jsou v oblasti častější krádeže, vyskytují se zde také ve větším počtu dealeri drog a uživatelé.** Opakovaně ale zaznívalo také to, že **přestupky a problémy na tomto místě nemají na svědomí místní**, ale že do centra přicházejí lidé z jiných míst.

Spádovou školou je ZŠ Máchova.

Lokalita ul. Teplická – Děčín VIII

Lokalita je tvořena domy na Teplické ul. (okolí Kovočasu), Teplická 166 – Ubytovna Vojanova, Teplická. **V lokalitě žije údajně přibližně 60 sociálně vyloučených obyvatel. V podnájmech zde žijí zde romské i neromské sociálně slabší rodiny.**

Domy byly postaveny na začátku 20. století, některé jsou novější, vesměs v horším technickém stavu (část alespoň zvenčí udržovaná, rekonstruovaná) situované okolo velmi rušné silnice v bývalé průmyslové čtvrti. Z jedné strany sousedí domy se zalesněnou strání, která umožňuje za domem mít velmi malý dvůr, ne zahrady, na druhé straně jsou domy v sousedství průmyslových areálů.

Soukromá ubytovna v Teplické ulici má na webových stránkách i na fasádě umístěn nápis „nejlevnější ubytování v Děčíně,“ přesto nabízí poměrně drahé ubytování – asi **2800 Kč za lůžko za jeden měsíc** (nevýhodné zejména u rodin, protože **děti platí stejně a hygienické zařízení společně**). Ubytování obyvatelé nepocházejí z Děčína, ale přichází z jiných měst. Ubytovně neslouží zdaleka jen sociálně vyloučeným občanům ČR, naopak v současnosti spíše obývána cizinci (Ukrajinci, Vietnamci). **Ubytovna je ochotna přihlásit obyvatele k trvalému bydlení, aby měli nárok na získání příspěvku na bydlení.** V době terénního výzkumu byla v ubytovně například krátce matka se čtyřmi dětmi (další děti umístěné v Klokánku), které pobyt první měsíc zařídila obec, které dlužila rodina za ubytování, jako náhradu za vystěhování. **Z ubytovny pak míří obyvatelé do nájemních bytů, často v ulici Krátká, kde se v některých domech neplatí kauce (na úkor vyšších nájmů).** Přímo na Teplické u ubytovny se nachází večerka a restaurace, dále **výkupna kovu**, kam Romové vozí šrot (podle informací provozovatele místní restaurace).

Pěšky nebo autobusem je možné se během několika minut (v závislosti na umístění konkrétního domu) dostat do Podmokel nebo na druhou stranu do Bynova, kde je kompletní občanská vybavenost. Kromě **nízkoprahového zařízení o. s. Děti a rodina** nebo areálu **základní školy** zde není žádné místo vhodné pro děti, školní mládež, dětské hřiště, ani park.

Lokalita Horní Žleb – Děčín XI; Přípeř – Děčín XVI

Dům v majetku města Děčín o šesti bytových jednotkách (dva pokoje bez zavedené vody, sociální zařízení na chodbě - **2900 Kč za měsíc**) leží v záplavové zóně podél silnice na levém

břehu Labe. Na druhé straně dům přiléhá k železniční trati. Obývá ho v současnosti několik **sociálně vyloučených rodin (celkem asi 20 lidí)**. V minulosti měl dům velmi problematické nájemníky, kteří ničili vybavení a žili v katastrofálních hygienických podmínkách (podle sdělení současných obyvatel i dalších informantů). Na odboru místního hospodářství a majetku jsem se dozvěděla, že byl problém s nepořádkem kolem domu. Po zajištění kontejneru a domluvení obyvatelům bylo okolí uklizeno.

Dnešní nájemníci, kterými jsou **rodiny s malými dětmi, lidé v produktivním a důchodovém věku**. Nájemníci si stěžují na **špatné chování domovní správy najaté městem** (včetně diskriminačního přístupu). Přes slibování nápravy nedostatků v bydlení od správcovské firmy najaté městem, změny nenastaly, a to ani poté, co byly byty vymalované a jsou dnes spravované v rámci možností v čistotě. Nájemníci si stěžují na předsudečné a povýšené chování pracovníka firmy (smlouva s touto správcovskou firmou by měla ke konci roku 2011 skončit, podle úředníků má město zájem spravovat samo). **Technický stav domu není vyhovující** – sociální zařízení na chodbách je v přízemí zcela promáčené a napadené plísní, v prvním patře nebyla připojena sprchová baterie. Obyvatelé s dětmi urgovali výměnu oken, kterými zatéká, a umístění přímotopu (přímotopy chyběly ve vícero bytech). Jiní nájemníci měli zájem o přidělení dalšího volného bytu v přízemí. **Obecně se obyvatelé domu nechtějí stěhovat, ale měli zájem o zlepšení úrovně bydlení**. Připojení elektrické energie je v některých případech blokováno stávajícími dluhy poskytovatelům, kteří do jejich uhrazení jednotku nepřipojí.

Dům není v dobrém technickém stavu, což je dáno jeho umístěním v záplavové oblasti a dlouhodobě zanedbanou údržbou. V minulosti byl několikrát zatopen, v domě je cítit plíseň, voda. V době návštěvy byl dům relativně čistý, bytové jednotky vymalované, skromně zařízené, bez nepořádku či špíny (také venkovní prostory byly v pořádku, na balkónu květina, jen vedle domu sedačka). Nájemníci hovořili o romské rodině, která v domě dělala nepořádek, rušila kolemjdoucí a ničila vybavení. Také další informant uváděl, že nájemníci hodně pili (někteří z nich dosud dům obývají) a nežili spořádaně.

V bezprostřední blízkosti se nenabízí žádná občanská vybavenost. Dopravně je nejbližší zastávka vlaku Přípeř, **autobusová zastávka je vzdálena asi 2 km**, což je přibližně také vzdálenost do centra na druhém břehu Nové město, do centra Podmokel je vzdálenost asi 3 km.

Lokalita Letná a sídliště Želenice – Děčín VI

Lokalita je tvořena ulicemi J. z Poděbrad (dolní část), Budapešťská, Fibichova; sídliště Želenice: U tvrze. Vily na Letné kolem ulice Slovanská jsou v Děčíně jednou z nejlepších adres. Mimo vilovou část obývají některé **čínžovní domy romští nájemníci a na přiléhající želenické sídliště se v poslední době stěhují sociálně vyloučení Romové do domů vlastněných soukromými majiteli** – údajně hlavně z **postupně opravovaných domů v Boleticích**. MP v době šetření chystala zavést hlídky romských asistentů prevence kriminality, což někteří místní vnímali jako nešťastné řešení kvůli možnému zhoršení pověsti okolí. **Vztahy** mezi původními obyvateli sídliště (včetně „střední třídy“ Romů) a nově přichozími chudšími Romy **jsou napjaté**, protože místní nebyli zvyklí na místě potkávat v podstatě žádné Romy.

Lokalita je plně občansky vybavená, dobře dopravně dostupná (méně než 10 minut autobusem do centra Podmokly, cca 2 km), nenachází se v ní větší herny, jen několik barů s výherními automaty. **Spádovou základní školou je ZŠ Školní.**

Bývalé sociálně vyloučené lokality

V **ulici Zámecké** žily romské rodiny, ale v současnosti jsou domy majitele Horského prázdné, chátrající (po prohraných soudních sporech s nájemníky je nabídl pro zpětný odkup městu za mnohonásobně vyšší částku, což město odmítlo). V **Dobrovského ulici** se v současnosti již nenachází žádný dům obývaný Romy. Na prodej je průmyslový areál (8000 m²), kde dřív byly bytové jednotky identifikované úřadem práce jako SVL. Ve městě jsou nepochybně i další místa, kde žijí Romové a romské rodiny. Jedním takovým místem je poměrně odlehlá, zcela v průmyslové zástavbě umístěná dělnická kolonka v ulici Krokova (také klienti poskytovatelů sociálních služeb). Domy by po citlivé obnově mohly být příkladem klasické industriální zástavby, která dnes prožívá renesanci (takových staveb v Děčíně mnoho není). Podle člověka znalého tamních poměrů (příbuzný tam bydlí) se jedná o klidnou lokalitu, kde bydlí nejen Romové.

Vzájemná komparace jednotlivých lokalit

Kvalita života mezi lokalitami se značně liší. Zatímco některé domy a byty jsou ve výborném stavu, jinde žijí nájemníci v těžko vyhovujících podmínkách – se sociálním zařízením na

chodbě, bez ústředního topení. Z tohoto hlediska lze považovat za krizový zejména osmipatrový dům v Zelené ulici a dům v majetku města v Horním Žlebu, v něm mají obyvatelé dokonce i společná sociální zařízení. Z hlediska dopravní dostupnosti jsou na tom zřejmě nejhůře lokality Rozbělesy a Horní Žleb. Naopak v lokalitách Chrodovice, Zelená, Podmokly a Letné s blízkým sídlištěm Želenice dochází k promíšení chudých obyvatel s běžnou populací. V místech, kde má počet chudších obyvatel vzestupný trend (například sídliště Želenice), tento nárůst provází i vzrůstající napětí mezi místními obyvateli. Další lokality leží sice velmi blízko středu města, ale v místech, která jsou dnes nevýhodná svou polohou s ohledem na rušné komunikace nebo sousední zástavbu (průmyslové areály). I objektivně nejvíce vzdálená lokalita je v dosahu MHD a cesta trvá přibližně 20 minut. Vyloženě prostorově vyloučená lokalita se v hranicích města nevyskytuje (ve vesnicích nedaleko Děčína bude situace odlišná – blízko Františkova nad Ploučnicí je údajně – 2 nezávislé zdroje – dům obývaný mnoha Romy s velmi špatnou pověstí). Z hlediska rizikového chování je místními experty jako nejproblematictější lokalita považován dům v Zelené ulici.

Největší a zároveň tradiční lokalitou v Děčíně je sídliště Boletice, naopak nově vznikající sídlištní lokalita se nachází na levé straně Labe v Želenicích, kam se stěhují lidé z domů, které jejich soukromí majitelé renovují na boletickém sídlišti. Menší lokality tvořené jednou budovou v okolní „nevyložené“ zástavbě, a které vlastní město jsou bývalá ZŠ v Chrochvicích a hygienicky nevyhovující dvoupodlažní dům v Horním Žlebu. Podobně individuální stavbou (jen podstatně větší) je soukromý dům v Zelené ulici v rezidenční zóně na Starém městě. V současnosti snad nejznámější a jednou z rizikovějších lokalit je celá ulice Krátká tvořená několika činžovními domy umístěnými v průmyslové zástavbě. Tato lokalita je rovněž typická fluktuací obyvatel. Možnost získání bytu bez nutnosti složit kauci přitahuje nemajetné nájemníky, zároveň ale kvalita bydlení je výrazným faktorem v motivaci danou lokalitu opustit. Staré činžovní domy na velmi frekventované Ústecké ulici a v průmyslové zástavbě Rozběles jsou pozůstatkem tradičních dělnických lokalit. Vzhledem k blízkosti centra města není vyloučená ani možnost že majitelé domy zrekonstruují (zejména ulice Krátká) a sociálně vyloučenou lokalitu časem opustí. Poslední významnou rozsáhlejší, ale ne koncentrovanou, lokalitou jsou některé domy v Podmoklech a kolem velmi rušné Teplické ulice spojující město s dálnicí do Německa.

Systemoví aktéři a analýza dílčích oblastí sociální exkluze/ inkluze

a. vzdělávání

Míra využívání **mateřských školek**, či placených volnočasových aktivit mezi sociálně vyloučenými obyvateli je malá kvůli nedostatku míst, jejich finanční náročnosti a pracovnímu nezapojení matek (mezi Romy jde o jednotlivce, kteří pochází neproblematických rodin, ne situace sociálního vyloučení, ačkoli mohou bydlet v Boleticích nebo Podmoklech). I v případě posledního ročníku MŠ, který je „zdarma“, rodiny stále limituje nutnost platit za stravné, předškolní zařízení jsou naplněná a je přednostně vyhověno žádostem pracujících rodičů. Relativně hůře jsou na tom právě rodiny, jež bydlí v blízkosti rezidenčních čtvrtí, kde je poptávka po místech v mateřských školách nejvyšší.

Naplňenost škol a jejich kapacitu ukazuje následující tabulka:

Mateřská škola		Kapacita MŠ	Počet dětí v MŠ	Počet žádostí o přijetí dítěte, kterým nebylo vyhověno	Počet asistentů v MŠ
Děčín IX - Bynov	Na Pěšině 331	102	102	20	0
Děčín XXVII - Březiny	Kosmonautů 178	81	77	0	0
Děčín XXXI - Křešice	Dlouhá 112	28	26	1	0
Děčín X - Bělá	Saská 259/40	28	28	12	0
Děčín XXIV	Krásný Studenec 131	50	50	0	0
Děčín IV - Podmokly	Máchovo náměstí 688	78	78	63	0
Děčín III - Staré Město	Rakovnická 306	108	108	14	0
Děčín VI - Želenice	Školní 1509	136	136	7	0
Děčín II - Nové Město	Tylova 814	36	36	19	0
Děčín XXXII-Boletice n.L	Májová 372	104	103	0	0
Děčín XXXII-Boletice n.L.	K. H. Borovského 336	112	112	0	0
Děčín VI - Letná	Moskevská 1044	53	53	14	0
Děčín I	Pohraniční 455	70	70	22	0
Děčín II	Liliová 277	160	160	16	0

Děčín II	Riegrova 454/12	184	183	67	1
Děčín VI	Klostermannova 1474/11	84	83	21	1
Děčín XII - Vilsnice	Chmelnická 44	24	24	16	0
Děčín VI - Želenice	Weberova 1535	84	84	7	0
Děčín IX - Bynov	Rudolfova 76	42	42	0	0
Děčín XVII - Jalůvčí	Jalůvčí 97	25	25	5	0
Celkem		1589	1580	304	2

Zdroj: Terénní šetření

V rámci předškolního vzdělávání květnu roku 2011 nadační fond Děti a rodina a Romské občanské sdružení **Děti a rodina** otevřeli **předškolní vzdělávací klub Vilík**, který má za cíl pomoci s integrací sociálně vyloučených dětí do společnosti pod odborným vedením dětské psycholožky.⁹ Kapacita klubu je osm dětí ve věku 3-7 let, klub se nachází v SVL na Teplické ulici. Město na vznik předškolního vzdělávacího klubu přispělo částkou 88 tisíc korun. Od 7.30-8 do 12 hodin probíhá muzikoterapie, činnost s pracovními listy, venkovní aktivity a podobně.

Přípravné ročníky na ZŠ jsou realizovány na ZŠ Školní, ZŠ Vrchlického, ZŠ Máchovo náměstí, ZŠ Míru. ZŠ Boletice a ZŠ Máchovo náměstí provozují přípravný ročník asi 13. rokem a rodiny mají o zařazení poměrně velký zájem (na rozdíl od mateřské školy), a to i pro děti pětileté. V Želenicích a ve ZŠ Vrchlického s ním začali v loňském roce. Zkušenosti s přípravným ročníkem jsou výborné, děti se mnohem lépe začleňují, narovnávají handicapy způsobené životem v sociálně vyloučeném prostředí. Problémem nebývá nedostatečná znalost češtiny nebo nedostatečná slovní zásoba.

	Nastoupilo na začátku šk. roku 2010/11	stav dětí 12. 4. 2011
ZŠ Školní (Želenice, Děčín VI)	11 dětí	3 děti
ZŠ Vrchlického (Nové m., Děčín II)	18 dětí	19 dětí
ZŠ Máchovo náměstí (Podmokly, Děčín IV)	18 dětí	17 dětí
ZŠ Míru (Boletice, Děčín XXXII)	12 dětí	15 dětí
CELKEM	59 dětí	54 dětí

Zdroj: Terénní šetření

⁹ <http://www.nadacedetiarodina.cz/?p=20> ; zápis KS Rodiny v krizi (6-2011).

Dle sdělení ředitele ZŠ Školní byla docházka dětí do přípravného ročníku v 1. pololetí školního roku 2010/2011 velmi dobrá, protože terénní pracovník magistrátu docházel do rodin žáků. Situace se změnila po jeho odchodu, kdy rodiče přestávali děti do školy posílat. Ředitel sdělil, že dosud neměl dostatečný počet zájemců pro otevření přípravného ročníku. Naopak ZŠ Máchova, ZŠ Míru v Boleticích i Vrchlického dostatečný počet zájemců o přípravný ročník pro další školní rok měly. V Boleticích realizovali propagaci v rodinách a vyšetření dětí pracovníkem PPP probíhalo přímo ve škole. Na setkání byla zdůrazněna **důležitost práce asistentů a terénních pracovníků při práci s rodinami dětí**, které by měly navštěvovat přípravné ročníky a současně děti, které již přípravné ročníky navštěvují. [zdroj: zápis KS Rodiny v krizi, 2011-5].

V současnosti město plánuje další rozšíření přípravných tříd. Záměrem Komise pro výchovu a vzdělávání bylo **jejich zřízení** na všech základních školách a spustit informační kampaň ve spolupráci ZŠ, MŠ a města. Mateřské školy by měly při zápisu dětí přednostně nabízet přípravné ročníky. Ředitel ZŠ speciální Bynov nabídl vyčlenění zaměstnance Speciálního pedagogického centra pro šetření dětí do přípravných ročníků (Zápis z jednání Komise pro výchovu a vzdělávání ze dne 14. 2. 2011).

Děti ze sociálně vyloučených lokalit navštěvují zejména tyto spádové školy: ZŠ Míru, ZŠ Školní (Želenice), ZŠ Máchovo náměstí, ZŠ Březová. Z následující tabulky je zřejmé, že jde o školy, kde žáci častěji opakují a zároveň častěji ukončují školní docházku před devátým ročníkem.

Základní škola		Počet žáků v ZŠ celkem	Z celku počet opakujících žáků na I.stupni	Z celku počet opakujících žáků na II.stupni	Počet žáků, kteří ukončili škol. docházku v ZŠ před 9. ročníkem	Počet asistentů pedagoga v ZŠ
Děčín XXXII	Míru 152	467	2	2	10	1
Děčín VI - Želenice	Školní 1544	541	0	0	4	1
Děčín IV - Podmokly	Máchovo náměstí 688	471	4	6	5	4
Děčín III - Staré Město	Březová 369	302	2	6	2	0
Děčín II - Nové	Vrchlického	393	2	1	0	2

Město	630					
Děčín XVII - Jalůvčí	Svatopluka Čecha 207	28	0	0	0	0
Děčín XXVII - Březiny	Kosmonautů 177	167	1	2	3	0
Děčín I	Komenského náměstí 622	514	1	8	2	0
Děčín II - Nové Město	Kamenická 1145	410	1	4	4	0
Děčín VI - Letná	Na Stráni 879	420	1	0	3	0
Děčín VIII - Dolní Oldřichov	Vojanova 178	231	0	0	3	0
Děčín IX - Bynov	Na Pěšině 330	373	1	3	1	0
Celkem		4317	15	32	37	8

Zdroj: Terénní šetření

Děti z boletického sídliště navštěvují **ZŠ Míru**, která patří ke školám, které mají výrazné zkušenosti se vzděláváním dětí ze sociálně vyloučených lokalit. Škola prodělala za posledních 10 let celkový úbytek asi třetiny žáků. Důvodem je údajně demografická situace na sídlišti a prázdné a neprodejné byty. Na školu dochází stabilně kolem 10 až 15 procent sociálně znevýhodněných žáků (v absolutních počtech 50 až 70 žáků v současnosti).

Zaměstnávají na půl úvazku asistenta pedagoga původem Roma, který odpoledne ve vyčleněných prostorách školy provozuje nízkoprahové zařízení. Další asistent pedagoga na půl úvazku z prostředků evropského projektu se v době rozhovoru teprve vybíral. Škola už více než 10 let nabízí **přípravný ročník**, o který je docela velký zájem, nyní už i u rodičů pětiletých dětí. Ze zkušenosti vyplývá, že pokud ho děti absolvují, nemají s přechodem do první třídy žádné potíže.

Na škole se nachází celkem tři **speciální třídy**, ve kterých se vyučuje podle programu základní vzdělávání pro žáky s lehkou mozkovou dysfunkcí. Jedna je určená pro 2. až 5. ročník a dvě třídy pro druhý stupeň. Odhadem tyto třídy navštěvují asi dvě třetiny romských dětí ze sociálně vyloučených lokalit. Menší část výuky a celoškolské akce tráví žáci společně. Další dělení podle výkonnosti se na škole nepodporuje. Vedení má snahu mít třídy vyrovnané, nadané děti se integrují ve výuce a nabízejí se jim kroužky. Mezi sociálně vyloučenými romskými žáky není mnoho integrovaných žáků s diagnostikovanými specifickými poruchami učení. Problém je pocíťován hlavně v diagnostice, které se rodiče obávají, nemají o ní zájem, nemají důvěru v pedagogicko psychologické zařízení, nechtějí, aby dítě mělo individuální vzdělávací plán.

MŠ a ZŠ Máchovo náměstí je školou umístěnou v centrální části Děčína v Podmoklech, která bývala považována za „cikánskou školu“. Škola má dlouhou tradici s docházením dětí ze sociálně vyloučených lokalit, sociokulturně znevýhodněných podmínek (rozhodně nikoli pouze romských) a snaží se svých zkušeností využít ve vlastní prospěch – lákat do školy odborníky a nabízet dětem komplexní podporu. Ředitelka do školy přišla se znalostí progresivních pedagogických metod a je přesvědčená, že bez stálé intenzivní práce a dalšího rozvíjení aktivit by škola pravděpodobně měla velké problémy, které nyní nemá. Do roku 2002 navštěvovalo tuto školu více sociálně znevýhodněných dětí než v současnosti.¹⁰ Od roku 2004 funguje **školní klub**, kam sociálně znevýhodněné děti dochází (měsíční poplatek 30 korun na měsíc). Od října nově v rámci klubu kroužky (příspěvek na materiál, keramika např. 300 Kč/pololetí, florbal 150 Kč/pololetí). Školní klub je otevřený pro žáky od 4. tříd (do 3. tříd funguje školní družina) každodenně (po-čt 7 – 17 hod, pá 7-15 hod) s kapacitou 200 dětí při počtu žáků ve škole cca 490.¹¹

Děti ze ZŠ Máchovo náměstí jsou **přeřazovány mimo hlavní vzdělávací proud** většinou v nižších ročnících. Informátoři připouštějí, že k těmto přechodům nedochází pouze z důvodů školní úspěšnosti, ale i v případě dětí kázeňsky nezvladatelných.

Na škole působí již 14 let původně jedna **asistentka pedagoga** pro sociokulturně znevýhodněné žáky (po celou dobu jedna osoba) a další tři asistenti pro děti se zdravotním postižením. Na počátku náplní práce asistentky byla především práce s rodinami, docházení do rodin. Postupně rodiny začaly „fungovat,“ většina rodin už tuto práci nepotřebuje. Proto se ohnisko její práce přesunulo na školní klub. Trvalo několik let, než asistentku pedagogický sbor úplně přijal. Podle oslovených pedagogických pracovníků však dnes již nemá na základní škole žádný problém, je rovnocenným partnerem zbytku pedagogického sboru.

Nově od září 2011 pracují na prvním stupni dvě asistentky na polovinu úvazku pro žáky se zdravotním znevýhodněním – děti s poruchami učení.¹² Vedení školy aktivně vyhledává příležitosti pro zajištění asistentů – v současné době jich je šest (celkem čtyři úvazky). Na škole působí od pátku školního roku 2010/2011 **školní psycholog**. Děti ze znevýhodněných podmínek mají častěji psychické problémy, stávají se ve větší míře obětmi šikany.

¹⁰ Rozdíl není zásadní. Vliv na tento vývoj měly povodně, protože byly tyto rodiny vytopené a musely se přestěhovat. Domy v centru také lákají soukromé investory, kteří se snaží zbavit se problémových nájemníků.

¹¹ Kraj financuje jednoho pedagogického pracovníka na 207 dětí, což je nedostatečné.

¹² Jsou financované z projektu ESF „CESTA dlouhodobě evidovaného uchazeče k zaměstnání.“

Speciální škola Bynov vznikla sloučením dvou speciálních škol v roce 2008. Škola zajišťuje 1. – 9. ročník základní školy praktické (1. až 4. ročník jsou spojené kvůli nízkému počtu žáků) a 4 třídy speciální. Navštěvují ji žáci s diagnostikovaným lehkým, středním a těžším mentálním postižením. Ředitel této školy spolupracoval na Národním plánu inkluzivního vzdělávání do svého odstoupení v květnu 2011.¹³ Ředitel speciální základní školy považuje za velmi problematickou současnou diagnostickou praxi, špatný způsob testování i následné praxe zařazování dětí. Změna v této oblasti probíhá velmi pomalu, testy se příliš nezměnily, osazenstvo také ne. Menší roli než v dnešní době by přisoudil vůli rodičů. V současnosti není tolik rozšířená praxe umístování „hraničních“ žáků do praktických škol už z toho důvodu, že existuje bitva o žáka. Pokud žák nemá kázeňské problémy, škola se ho nesnaží přemístit. V některých případech na praktickou školu přichází žák, kterému „běžná“ základní škola nic nedala, dítě postupovalo jen díky chování a až na druhém stupni s nárůstem vyučujících se stal nedostatečný výkon problémem, který je třeba řešit.

Křesťanská základní škola Nativity poskytuje základní vzdělání od 6. do 9. ročníku (v roce 2010-11 studovalo na škole 47 žáků). Dle webových stránek směřují od nabídky vzdělání pro nadané děti ze sociálně znevýhodněného prostředí spíše k inkluzivní škole, která respektuje odlišné vzdělávací potřeby a sociální zázemí, rozvíjí individuální potenciál. Dva romští žáci vytipovaní jako nadaní nastoupili do této školy s podporou lidí kolem sdružení Život na hraně.

Migrace dětí mezi základními školami je relativně malá, odvozuje se od stěhování rodin (dochází i k tomu, že dítě dojíždí na původní školu, ale z finančních důvodů to není vždy možné). Zachytili jsme rovněž i názor, že romské žáky mimo spádovou oblast některé základní školy nepřijmou (určitě to neplatí ve všech případech, protože jsem slyšela příklad opaku). Základní školy mají zkušenosti s **migrací rodin s dětmi do Anglie** – na několik měsíců nebo i celý rok. Ne vždy rodiny dají vědět, že odjíždí, případně že se vrátily, s dětmi v zahraničí se nepřipravují. Ty tam navštěvují školu (podmínka pro získání peněžního příspěvku), ale o kvalitě jejich zapojení do výuky se příliš neví, mezery ve znalostech jsou po návratu podle oslovených pedagogických pracovníků velké.

V souvislosti se sociálně znevýhodněnými dětmi považují pedagogičtí pracovníci za podstatný problém nástup **puberty** u žáků a žákyň. Děti, které byly na prvním stupni relativně

¹³ Odstupující dopis viz http://www.varianty.cz/download/pdf/pdfs_139.pdf.

úspěšné, se na druhém stupni rapidně zhorší, v chování, v celkovém přístupu ke škole. Na školách nemají zásadní problémy s neomluvenými **absencemi**. Rodiče většinou i větší absence dětí omlouvají, neomluvených hodin bývá relativně velmi málo. Pokud se na škole vyskytuje rodina soustavně omlouvající dlouhodobé absence svých dětí v řádu víc než sta hodin za pololetí, školy vyžadují potvrzení od lékaře. Objevuje se názor, že lékaři omlouvají absence v pochybných případech, což je dáno tím, že nechtějí riskovat (což pedagogové chápou jako oprávněný důvod). Velké neomluvené absence se týkají maximálně několik několika rodin za rok. Ostatní se „podchytí“ výchovnou komisí. Většinou již první výchovná komise zapůsobí a rodiče dítě do školy posílají a kontrolují školní docházku svých dětí. Podle dohody s OSPOD hlásí školy absenci poprvé při 20-25 hodinách neomluvené absence, rodina dostává napomenutí, v některých případech dojde až k pokutě. Hrozba sankcí nepochybně snižuje množství neomluvených hodin.

Ze statistik školského odboru MM Děčín rovněž vyplývá, že počet asistentů na jednotlivých školách je s výjimkou ZŠ Máchova velmi nízký. Na ZŠ Míru explicitně hovořili o tom, že asistent v každé třídě by byl ideální, jak to mohli vidět ve Velké Británii. Někteří ředitelé by dále uvítaly přípravné třídy v režimu povinnosti, větší zapojení žáků do mimoškolních volnočasových aktivit (pro opravdovou změnu by musely být povinné), větší restrikce vůči rodinám, které neplní povinnosti vzhledem ke škole a školní docházce dítěte.

Ve městě jsou dvě velké **střední školy**, které nabízí také učební obory. Několik Romů s finanční podporou soukromých osob studuje dálkově střední odbornou školu managementu a práva s.r.o. v Praze (ředitel JUDr. E. Ščuka). Pro ty, kteří končí z deváté a často i osmé třídy základní školy, jsou otevřeny v podstatě všechny učební obory. Pro absolventy z nižších ročníků zůstává pouze pět oborů E (pomocné práce), které nabízí pouze jediná střední odborná škola a učiliště. **Neznalost** vzdělávacího systému v případě sociálně vyloučených rodin může také podle oslovených informátorů způsobit, že učeň nastoupí do učebního oboru typu E a přitom si myslí, že studuje obor H, tedy že se vyučí např. kuchařem, servírkou. Místo toho ale při praxi dělá pouze pomocné práce a je pro ně také vyučen.

Pro dívky je pracovní uplatnění velmi špatné (s výjimkou zdravotní sestry), u chlapců se dá uplatnění nalézt i při vyučení (technické obory – průmyslová škola, nástrojář, zámečnick), v některých firmách je možnost získat i finanční stipendium (u deseti preferovaných oborů), možnost započítání praxe.

Na Střední škole řemesel a služeb, která nenabízí obory E, se mezi studenty a učni vyskytuje minimum dětí z romských rodin. Je prosazován striktně rovný přístup, žádné nástroje nejsou zaměřeny výhradně na sociálně vyloučené žáky. **Střední škola lodní dopravy a řemesel** nyní nabízí široké spektrum vzdělávacích příležitostí – od čtyřletých maturitních oborů, přes tříleté učební obory H i obory E. **Mezi vzdělávacími drahami lze volně procházet (typicky z náročnějšího na jednodušší, ale je možné i naopak), učební obory končí bez výjimky výučním listem a je možné z nich pokračovat na dvouletou maturitní nastavbu.** Stejně tak je možné si doplnit v dvouletém studiu výuční list, pokud již student má maturitu nebo jeden výuční list.

Obory E jsou tradičně nabízeny na (nyní detašovaném) pracovišti v Křešicích. Jde o: stravovací a ubytovací služby (kuchařské práce), zednické práce, strojírenské práce, klempířské práce ve stavebnictví, malířské a natěračské práce, šití oděvů, pečovatelské služby. **Ročně ukončí výučním listem tyto obory kolem 50 učňů.** Z praxe se ukazuje, že přicházející žáci mají velmi různé znalosti získané ze základní či speciální školy, někdy dokonce učňové ze speciální školy předčí jiné ze základní školy, nelze příliš spoléhat na předcházející hodnocení. Děti z dětských domovů, výchovných ústavů (kromě České Kamenice a Děčína) jsou ubytovaní na internátu. S těmito učni je mnohem menší problém s ohledem na docházku a jejich přístup ke vzdělávání.

SOU v Křešicích zavedlo po sloučení se SOŠ **tvrdší sankce** spočívající v novém školním řádu a trestech po jeho porušování. Škola v případě podezření na zneužití omamných látek využívá testování (také s ohledem na bezpečnost práce při praxi), postihuje i mimoškolní činnost (informace o přestupcích), a dokonce přistupuje k podmíněnému až úplnému vyloučení ze školy v případě vážnějších prohřešků. Podmínečné vyloučení, ke kterému se dochází ve správním řízení, je posledním varováním, které neumožňuje již učni udělat další chybu. Přes mnoho výchovných komisí nebyl učeň nikdy vyloučen.

V rámci **Programu na podporu romských žáků středních škol (MŠMT)** škola proplácí některým učňům jejich náklady na stravu, oblečení, školní pomůcky, jízdné pokud dojíždí, případně ubytování na internátu. Podpora činila až 4000 až 8000 korun na pololetí (podle ročníku). Na škole považují takový program za diskriminační a sami ho aktivně nepropagují, nenabízí. Mají zkušenosti s rodinami majoritní populace, které by finanční podporu potřebovaly, ale nezažádaly by nikdy v tomto programu. **Letos dosud žádalo šest učňů.**

Oprávněnost podpory je ze strany školy podmiňována především tím, že učeň plní své povinnosti, tj. nemá neomluvené absence, výchovná opatření apod.

Sociálně vyloučení romští studenti či učni se objevují spíše výjimečně. Vyučení dosáhnou v oborech H z romských učňů pouze jednotlivci za rok. Důvody nepokračování ve studiu samozřejmě zahrnují i finanční motivaci, malou sebedůvěru, malou podporu rodiny a studijní neúspěchy. Nicméně podle úřadu práce se v posledních letech daří na území děčínského okresu počet mladých lidí bez kvalifikace snižovat, klesající trend však zřejmě vedle školní úspěšnosti souvisí i s demografickými změnami a poklesem obyvatelstva v mladých kohortách.

Ze zkušeností ze středních odborných škol a učilišť vyplývá, že sociálně vyloučené romské rodiny **nemají v drtivé většině zájem o vzdělávání svých dětí.** Se školou hůře komunikují, rodiče sami nezavolají, když dítě chybí, aktivita musí být na straně školy. Obrovsky rozšířené je přihlášení se do školy, zařízení potřebných potvrzení o studiu, a po relativně krátké době odchod ať už na vlastní žádost nebo po vyloučení kvůli absencím. **U učebních oborů je to téměř třetina ročníku, která v průběhu roku odchází.** Takoví mladí se přihlásí do školy (často i té samé) další rok znovu a situace se opakuje. Fakt, že často nezvolí obor na základě svého zájmu o danou práci, ukazuje na absenci kariérového poradenství, nedostatečnou práci základních škol a minimální podporu na středních školách.

Magistrát (s finanční pomocí prostředků MV – program sociální prevence) pořádal v rámci svého programu prevence kriminality mezi lety 2006 a 2010 **výchovné tábory a víkendové akce** pro děti ze sociálně slabého a problémového prostředí. Společně s kurátory pro mládež z oddělení sociálně-právní ochrany dětí získaly děti dovednosti ve sjíždění řeky nebo táboření, sportovali a poznávali památky. V roce 2011 byly podpořeny tři víkendové pobyty pro děti a letní rekreačně výchovný tábor. Nově byl zařazen víkendový pobyt určený speciálně dívkám, které jsou v péči kurátorů. **Ve městě je shledávána jako nedostatečná nabídka aktivit pro dospívající mládež, která by byla jak atraktivní, tak dostupná pro ty skupiny, jejichž rodiče nejsou ochotni nebo schopni platit za služby.** Dům dětí a mládeže na několika místech v Děčíně sice nabízí paletu aktivit (kroužků), ale placených.

Výjimkou je **Centrum Kamarád** v Boleticích¹⁴ a **Centrum Rozbělesy**, které v roce 2011

¹⁴ Nízkoprahové centrum dětí a mládeže Kamarád spadající pod romské sdružení „INDIGO Děčín“ zajišťuje služby pro oblast Boletice nad Labem. Sdružení vzniklo již v roce 1998, komunitní centrum sídlí v prostorách

zahájilo svou činnost a zajišťuje své služby na dobrovolné bázi (o.s. Cinka připravuje registraci jako sociální služba). Nízkoprahové centrum **A-klub** působí přímo v centru města v Podmoklech. Přestože o.s. **Život na hraně**, které ho provozuje, působí v dané lokalitě pod tímto názvem již od roku 2007, existují aktéři, kteří s činností nízkoprahového centra nejsou obeznámeni. A-klub dosud není registrovanou sociální službou a není podporován ze strany města.¹⁵ Sdružení pořádá tábory pro děti a v prostorách nízkoprahového zařízení se odehrávají dvakrát týdně bohoslužby křesťanského sboru Maranatha.¹⁶ Na několika místech města působí Dům dětí a mládeže, ten ale pro děti ze sociálně vyloučeného prostředí není atraktivní. Výjimkou je taneční kroužek (street dance) vedený J. Dzurkem v prostorách nízkoprahového zařízení. I v tomto kroužku je převaha dětí z majority (cca 70 procent).

b. bydlení

Město realizovalo v minulých letech **odprodeje domů a bytů** ve svém majetku. Poslední větší prodej se uskutečnil v roce 2008. Nyní Děčín vlastní 650 městských bytů a o dalším prodeji bytů se již neuvažuje. Byty vlastněné městem mají relativně nízké ceny nájmu (v roce 2010 17 Kč/m², oproti tržnímu nájemnému v cenových relacích 50 až 100 Kč/m²). Tato skutečnost vede k velmi malé fluktuaci nájemníků. Město nemá v současnosti problém s neplacením nájemníků, ani s jejich špatným chováním vůči majetku. Čtyři domy jsou v námi popsaných lokalitách – jedná se lokality Vilsnická 143 (Chrochvice), Spojovací (Boletice) a Drážďanská 32 (Přípeř), Labské nábřeží 66 (Horní Žleb). Město chtělo do konce roku 2011 ukončit smlouvy se správcovskými firmami především z důvodu uspořené finančních nákladů.

S neplatiči nájemného v městských bytech jsou městem uzavírány nájemní smlouvy na dobu určitou (např. 3 - 6 měsíců) a smlouvány splátkové kalendáře (po splacení dluhu město

místní základní školy (otevřeno od pondělí do pátku do večerních hodin, zavřené bylo pouze v červenci), je moderně vybaveno a v roce 2010 byly jeho prostory rozšířeny a vybaveny sportovním náradím. Finančně centrum je podpořeno Magistrátem města a nyní také MV v rámci strategie prevence kriminality a extrémismu (projekt „Úsvit“). V komunitním centru pracují čtyři zaměstnanci a sociální pracovník. Nabízí dětem různého věku pomoc se psaním úkolů (výhodou je, že sdružení vede pedagogický asistent ze ZŠ) i volnočasové aktivity (kroužek rukodělných prací, taneční kroužek romských, moderních a španělských tanců, sportovní kroužek, počítačový kroužek, kroužek českého jazyka, kroužek vaření). Bylo zde zřízeno i Mateřské centrum pro matky s dětmi fungující (mimo školních prázdnin) dvakrát v týdnu.

¹⁵ Před několika lety muselo sdružení městu vrátit kompletní dotaci ve výši 150 000 korun z důvodu pozdního vyučování. Sdružení je v současnosti financováno částečně ze soukromých zdrojů (Nadace Vodafone).

¹⁶ Sbor založil v roce 2003 pastor Pavel Kozák, který intenzivně pracoval v Děčíně především v ulicích s mládeží, drogově závislími. Ten také obrátil na víru jednoho z terénních pracovníků organizace a tento muž dodnes velmi aktivně působí v komunitě i v terénu. Pastor po změně působiště dnes dojíždí do Děčína z jižní

může odpustit úroky z prodlení, které mohou přesáhnout výši samotného dluhu, protože činí 2,5 promile z nájmu/den). V loňském roce město sjednalo prostřednictvím správců bytového fondu celkem 18 splátkových kalendářů. V současnosti je navíc v desíti případech sjednán institut zvláštního příjemce. V případě neplacení nájemného nebo splátek již není s neplatiči nová nájemní smlouva uzavřena, k vystěhování došlo v roce 2010 v méně než deseti případech, dluhy na nájemném za rok 2010 přesahovaly 1,5 mil Kč. Dlužné nájemné je vymáháno městem soudně a následně exekucemi.

Romští obyvatelé jsou **jednoznačně znevýhodněni** při hledání podnájmu či nájmu na otevřeném trhu s byty. Praxe hovoří o tom, že při domlouvání přes prostředníky a telefonicky se sehnat nájem nezdá být tak obtížné jako se ukáže při přímém kontaktu. V Poradně pro občanství, občanská a lidská práva přiznávají, že diskriminaci v oblasti nájemního bydlení je těžké prokázat a dovést do vítězného konce i v době platnosti antidiskriminačního zákona. Soukromí majitelé domů využívají situace, kdy sociálně slabé rodiny nemají možnost nájem získat, mimo jiné také kvůli kauci požadované při uzavírání smlouvy (přibližně 8000 až 10000 Kč za byt 1+1), a současného systému podpory bydlení (příspěvky, doplatky na bydlení), který umožňuje platit sociálně slabým na danou lokalitu nijak nízké, a vzhledem k lokalitě a často i stavu domu až neadekvátní nájemné. **Ceny nájemního a podnájemního bydlení se velmi liší. Za holý podnájem bytu 1+1 na sídlišti Boletice je možné platit 5000 ale i 8500 korun.** Ještě větší rozdíly najdeme u placení za služby, kdy se doplatky za vodu mohou vyšplhat až na mnoho desítek tisíc korun (a to i u malých rodin). Nájemníci nemohou mnohdy kontrolovat oprávněnost plateb za energie, protože nemají vlastní měřiče v bytech. Extrémně vysoké životní náklady bývají v ubytovnách, protože se platí za lůžko. Někteří majitelé využívají neznalosti nájemníků a jejich neorientovanosti k tomu, aby z nich vymáhal neúměrně vysoké částky za služby (např. přemrštěné výše nedoplatků při vyúčtování), a tak je mimo jiné dostávali do dluhů (při de facto neexistenci úspor u těchto skupin).

V některých případech údajně dochází k tomu, že sociálně vyloučení a potenciálně problémoví nájemníci jsou lákáni k přestěhování se za provizi (např. 25 000 korun) do prázdných bytů. Jejich nájem bývá hrazen z příspěvků na bydlení. Majitelé domů si od tohoto kroku prý slibují, že tito lidé budou znepríjemňovat život ostatním nájemníkům a budou je motivovat k odstěhování se.

Praxe vymáhání dluhů se mezi soukromými majiteli domů výrazně liší. Někteří soukromí majitelé dlužníky žalují, jiní jsou toho názoru, že by tím mnoho nezískali. Jeden z majitelů bytového domu uvedl, že s neplacením nejen nájmu, ale i energií se běžně setkával, což vedlo ke změně smluv (krátkodobější smlouvy), převedení plateb za energie původně z jeho účtu na jednotlivé smlouvy nájemníků s dodavatelem energie. Tento majitel dluhy od nemajetných nájemníků nevymáhá soudně, důvodem je jeho neochota vést zdlouhavé spory, časová náročnost a nejistota získání peněz zpět i v případě kladného výsledku. Podobně jako město tvrdil, že jeho současní nájemníci nejsou většinou neplatiči, které v minulosti vystěhoval.

Časté je zadlužení u dodavatelů energií. Těch je několik (ČEZ, RWE, E-ON), přičemž běžná praxe je, že zadlužení u jednoho dodavatele vede k přihlášení se k dalšímu, a pak zase dalšímu. Další fáze může být **přepisování smluv z jednoho člena rodiny na druhého**, protože stávajícím klientům dodávky energie obnovují poskytovatelé pouze po uhrazení dluhu. Tuto praxi umožňuje nepředávání si informací o dlužnících mezi dodavateli (nejspíš z důvodu platnosti zákona o ochraně osobních údajů).

Město v oblasti bydlení nerealizuje téměř nic, ačkoli potřeba v této oblasti působit je pocíťována z mnoha stran, přestože se objevují hlasy, že bytový fond by měl být pouze v rukách soukromníků.¹⁷ Postupnou privatizací bytového fondu se však město samo zbavuje významného nástroje, kterým může ovlivňovat sociální politiku, ale i příjmů do městského rozpočtu. **Bytová komise má mnoho žádostí o obecní byt, ale praxe je taková, že přiděluje byty spíše výjimečně – jednotky měsíčně, v podstatě jde o případy, kdy původní nájemník zemře.** V Děčíně v loňském roce přidělili celkem 64 bytů. Sociální byty, které město vlastní jsou v zásadě ve dvou z námi popsaných lokalit – v bývalé základní škole v Chrochvicích a na Labském nábřeží.

Mezi nesplněné dlouhodobé cíle komunitního plánu sociálních služeb bylo zařazeno sociální ubytování pro nízkopříjmové skupiny obyvatel. (z 2. komunitního plánu 2010-2013: 10). **Ve městě zcela jednoznačně chybí jednodušší levné bydlení pro sociálně slabší občany.** „Stávající systém konzervuje sociálně slabé v kruhu neřešeného problému s bydlením a paradoxně jim tak vůbec nepomáhá vymanit se ze své situace, a navíc je nespravedlivý vůči

¹⁷ Mimo jiné s odkazem na lepší vnější vzhled domů, které se dostaly do soukromých rukou. Při odprodeji může zastupitelstvo na žádost kupujícího rozhodnout o poskytnutí příspěvku na opravy domů v částce až do výše 20 procent z předkládací ceny objektu bez pozemku při splnění podmínky provedení celkové vnější opravy objektu (např. oprava fasád, střech, oken, vchodů atp.) do dvou let od právního účinku vkladu kupní smlouvy do katastru nemovitostí.

stovkám dalších sociálně slabých, kteří pak nemají možnost nastartování a pomoci, protože se jim už nedostává volné kapacity.“ (Zápis z jednání komise sociálně zdravotní a bytové z 30. 6. 2011).

Ve strategickém plánu je jedním z cílů také **sociální a intervenční bydlení**, ale tento nový městský bytový fond by měl sloužit seniorům a ohroženým skupinám mladých lidí (od 2009 funguje Domov na půl cesty pro propuštěné z institucionální péče, výchovných ústavů či vězení). „Zatím se nerealizuje sociální ubytovna a malometrážní byty pro sociálně slabé a neúplné rodiny, ačkoliv potřebnost této ubytovny pro široké spektrum klientů nadále trvá.“ (Strategický plán 2010: 35) Mezi aktuální cíle však ubytovna zařazena není.

Sociálně zdravotní a bytová komise na zasedání v červnu 2011 jednoznačně podpořila zachování tzv. sociálních bytů s tím, že by mělo dojít k jejich přesnému definování, aby byly přidělovány občanům na základě sociální potřebnosti. Zároveň navrhla vytvoření systému **prostupného bydlení**, v němž by měla být rozlišeny dvě úrovně bydlení - lepší bydlení pro občany, kteří mají aktivní zájem o zlepšení své situace, a nižší úroveň pro občany, kteří opakovaně selhávají. Sociální byty by byly na přesně omezenou dobu, která půjde prodloužit jen v případě mimořádné situace (např. závažné nemoci) a podmínkou přidělení by bylo zapojení se žadatele do systému podpory, který by měla na starosti nasmlouvaná sociální organizace nebo síť soc. organizací. Cílem takto definovaného prostupného bydlení by mělo být vyvést žadatele z tíživé sociální situace – naučit ho najít si a udržet vlastní byt, pečovat o něj, hledat práci a udržet se v nalezeném zaměstnání či naučit se řešit dluhové problémy. Město také v této oblasti očekává intenzivní spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování. (Zápis z jednání komise sociálně zdravotní a bytové z 30. 6. 2011).

V Děčíně v současnosti chybí i **azylové bydlení pro ženy bez dětí**. Situace spojeného azylového domu pro muže (s relativně nízkou kapacitou) s azylovým bydlením pro matky a otce s dětmi je považováno také za nevyhovující (viz kapitola o sociálních službách).

c. zaměstnanost

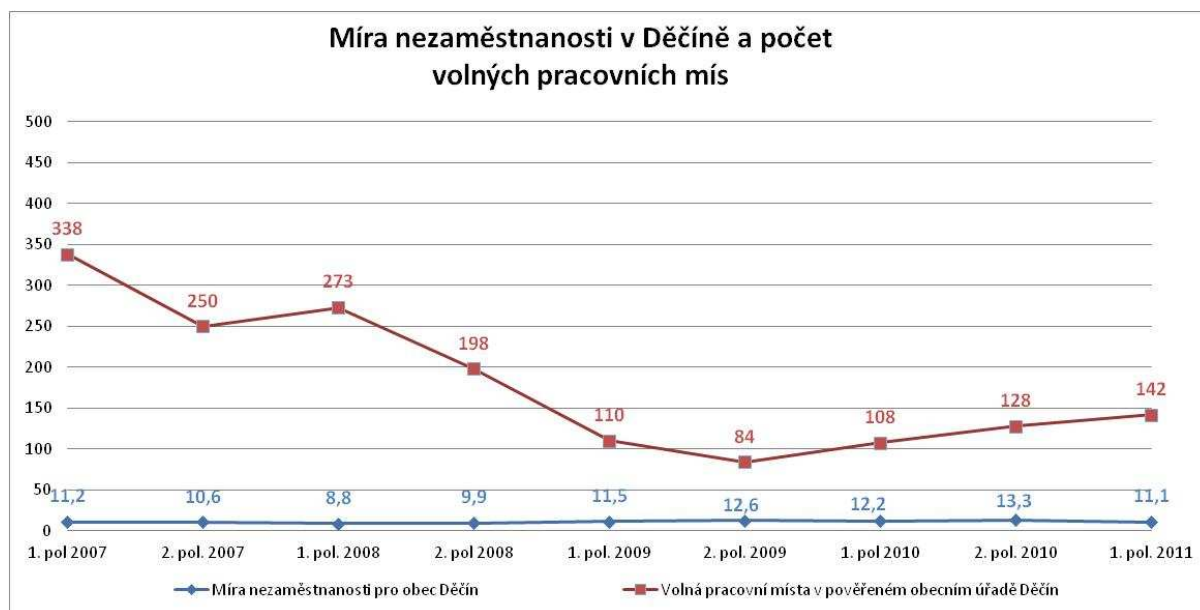
V roce 1989 bylo v okrese Děčín více než 70 tisíc pracovních míst a dojíždělo se za prací. Následujících dvacet let znamenalo ukončení činnosti několika velkých zaměstnavatelů (Desta, Diana, Benar, Severka, Centroflor) a u dalších úbytky v počtu zaměstnanců (zejména v oborech zemědělství nebo textilní průmysl), i ve městě lze najít mnoho nevyužívaných

průmyslových areálů. Transformace firem, modernizace, příchod zahraničních investorů nezajistily dostatek pracovních míst a okres je proto od konce 90. let postižen strukturální nezaměstnaností a odchodem mladších lidí z regionu. Mezi současné větší zaměstnavatele patří Alcan Děčín Extrusions, s.r.o., Chart Ferox Děčín, a.s., ČSPL, a.s. (Zpráva ... 2010).

Nezaměstnanost je pro město a jeho okolí výrazným, snad zcela nejpálčivějším problémem, řadí se stabilně mezi vůbec nejvyšší mezi městy v ČR. **Nejvyšší hodnoty míry nezaměstnanosti dosáhlo město Děčín v roce 2003 – 15, 6 procenta** [IRPM 2008: 30]. Zatímco Integrovaný plán rozvoje města z roku 2008 vyzníval poměrně optimisticky a hovořil o přibývajících pracovních místech, místy dokonce vyšší poptávkou po kvalifikovaných sílách než nabídkou (v roce 2008 bylo nejméně nezaměstnaných v okrese za celé desetiletí), hodnocení situace o dva roky později (v 2. Komunitní plánu sociálních služeb) je mnohem střízlivější. V důsledku pokračující hospodářské krize se zvýšila míra nezaměstnanosti a snížil se počet nabízených pracovních míst. **Zejména rostla nezaměstnanost mladých lidí do 25 let věku bez delší praxe a velký problém s uplatněním měli také absolventi (týká se v podstatě všech učebních oborů)** [Zpráva ... 2010: 12]. Koncem listopadu loňského roku překonala míra nezaměstnanosti v okrese Děčín 14,2 procenta (celkem více než 10 tisíc nezaměstnaných) a na jedno volné místo bylo registrováno 71,9 uchazečů. O rok později se situace příliš nezměnila – registrovaných více než 10,3 tis nezaměstnaných, na jedno volné místo připadalo 61 evidovaných uchazečů. Od roku 2011 se snížila podpora v nezaměstnanosti na 45 procent z předchozí mzdy [Karlíček, Chmelík 2011: 75].

V prognóze na rok 2011 byl úřad práce velmi mírně optimistický (oživení sklářského průmyslu, posílení služeb, cestovního ruchu, stavební výroby, znovuotevření Českých loděnic mj. v Děčíně). Ovšem je také konstatováno, že firmy již propustily zaměstnance v důchodovém věku, očekává se omezená nabídka práce. Navíc zájem je spíše o vysokoškolsky vzdělané odborníky, a trend snižování zájmu o nekvalifikovanou práci mohou pozitivně ovlivnit pouze **podbídky z veřejných zdrojů** (veřejně prospěšná práce – zejména ve venkovských regionech, podpora vzniku nových pracovních míst nebo zakládání živnosti). Neočekává se ani větší zájem o práci cizinců, spíše zájem mladších lidí hledat práci jinde, a tedy jejich odliv směrem z místa. Jedním z doporučení (nově oproti předchozímu roku) je zavést systémovou **osvětu problému „nezaměstnanosti“** na ZŠ zaměřenou na budoucí uplatnění. „V našem regionu určitě většina dětí studuje střední školu či učiliště **bez šance**

v daném zaměření studia získat dlouhodobě práci.“ [Zpráva ... 2011: 25]

Zdroj: MPSV

Klíčový problém snad podle všech oslovených je nabídka pracovních míst. Nabízených pracovních míst objektivně není mnoho ani pro vzdělanější obyvatele. Příčinou je mimo jiné pokračující **centralizace** ve státní správě – přesouvání úřadů do krajského města nebo do Prahy (např. statistický úřad), a také stěhování vedení firem do větších měst. S úbytkem těchto míst dochází k pokračující ztrátě kupní síly, nízkému výběru daní. U uchazečů ze sociálně vyloučených lokalit se objevuje krom nízkého vzdělání navíc znevýhodnění dané etnicitou, malou praxí nebo dlouhodobou nezaměstnaností. Ve sledovaných lokalitách se podle expertů míra nezaměstnanosti pohybuje mezi 95-100 procenty (pokud neuvažujeme vykonávání veřejné služby).

Podle informací z úřadu práce si stavební firmy nebo některé továrny najímají na nekvalifikované pozice zahraniční dělníky. Češi si odvykli pracovat ve směnném provozu, zejména ti mladí, ženy s dětmi práci na směny nejsou schopni skloubit s péčí o děti, starší lidé zase náročnou práci v továrně nezvládají zdravotně. Výkonnostní normy jsou v některých továrenských zařízeních velmi přísné a málokdo je schopný je splnit a naplňovat dlouhodoběji, což způsobuje vysokou míru fluktuace zaměstnanců. Velké firmy (Alcan, Ferox, SCA), které zaměstnávaly tisíce zaměstnanců, dnes mají několik stovek pracovníků, kteří jsou najímáni přes agentury. Provozy Feroxu nebo Alcanu se specializovaly a nepoptávají nekvalifikované síly, vyžadují lidi schopné manipulovat s technikou a velmi zodpovědné. Pro ženy bez kvalifikace se na trhu práce s výjimkou omezených v oblasti služeb

či úklidových prací nenabízí v podstatě vůbec nic.

Aktivní politika zaměstnanosti (APZ) dosahovala v roce 2009 85,6 mil Kč, o rok později 92,2 mil Kč, ani ta ale není srovnatelná s roky 2001 až 2004 (121, res. 104 mil. Kč). [Zpráva ... 2011: 20]. Srovnatelná je částka vynaložená na veřejně prospěšné práce – kolem 45 mil. Kč (dáno vzdělanostní strukturou a geografickou situací).

ÚP vyhledává uchazeče pro **veřejnou službu**. Magistrát v současnosti prostřednictvím Střediska městských služeb zřizuje veřejně prospěšné práce a organizace mohou zřizovat sociálně účelná pracovní místa. Při veřejné službě jde většinou o pomocné práce při udržování čistoty ve městě, ale třeba i pomoc neziskovým organizacím při přípravě nízkoprahových center (malba objektů, drobné stavební úpravy apod.). V seznamu veřejné služby je přibližně 300 lidí. Veřejně prospěšná pracovní místa mají různý charakter – asistenti prevence kriminality, sociální pracovníci v nízkoprahovém zařízení.

Středisko městských služeb, instituce založená novým vedením, která od dubna 2011 realizuje projekt postupného zaměstnávání, kdy město uchazeče rok odzkouší, a poté doporučují zaměstnance firmám a podnikatelům. Údržba a zlepšení vzhledu města – koryta potoků, úklidy ulic, úprava zeleně, pomoc s údržbou na školách o prázdninách, stěhování (reference od uživatelů velmi pozitivní). Šance dostat dotace z úřadu práce a evropských projektů 5-6 mil. Kč pro 30-40 lidí. Pro nezaměstnané, kteří se osvědčili ve veřejné službě a mají zájem o práci. Počítá se s tím, že organizace bude nabízet osvědčené pracovníky nekvalifikované, nebo i kvalifikované (pokud budou k dispozici) na kratší dobu, může si tak pracovníka případně vyzkoušet.

Šedá ekonomika i takzvaná **práce na černo** je v regionu velmi rozšířená, a to zejména mezi muži. Umožňuje rodinám udržovat určitý standard i přes jejich závislost na sociálních dávkách (například některé rodiny disponují auty, oblékají se na úrovni, materiální status neodpovídá výši sociálních dávek). Objevil se i názor (dále potvrzený), že je tento stav dlouhodobě známý a tolerovaný z toho důvodu, že udržuje sociální smír ve městě. Kdyby zmizela práce na černo, došlo by k mnohem většímu tenzím, velkému nárůstu kriminality. Mnohem snadnější je postihovat zaměstnance, nikoli zaměstnavatele, kterým se takové jednání špatně dokazuje (přitom některé případy i významnějších místních podnikatelů jsou údajně obecně známy). Bývalý zaměstnanec i současné zaměstnankyně úřadu práce považují za chybu, že byl zrušen legální přivýdělek při nezaměstnanosti (do 4000 Kč), který lidi

motivoval pracovat a zaměstnancům umožňoval zaměstnance vyzkoušet. Pokud se při brigádě osvědčil, pak si ho firma vzala. Dnes je brigáda nelegální, takže přechod zaměstnanost/nezaměstnanost je ostrý a zaměstnavatel je nucen víc riskovat při přijímání (zaměstnání dnes odpovědná – riziko vzniku škody).

Úřad práce realizuje projekt **S podporou za prací na Děčínsku** (do konce roku 2012) s podporou Evropského sociálního fondu a českého státního rozpočtu v rámci oblasti podpory 2.1 Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost. Dodavatelem služby pro realizátora projektu je i **Poradna pro občanství/ občanská a lidská práva** působící v Děčíně od roku 2010. Cílem projektu je postupné začlenění osob, které žijí ve znevýhodněném prostředí sociálně vyloučených lokalit, na trh práce. Po zvolení vhodných aktivit, diagnostiky a na základě zvýšené motivace účastníka jsou zajišťovány krátkodobé nebo střednědobé rekvalifikační kurzy zaměřené na získání kvalifikace pro výkon konkrétní pracovní činnosti. Zapojeno má být celkem 120 účastníků. Třiceti účastníkům má být sjednána praxe u konkrétního zaměstnavatele, která ověří pracovní schopnosti účastníka a pomůže upevnit nebo znovu obnovit jeho pracovní návyky. Pro 50 účastníků bude zprostředkováno zaměstnání (např. u městské policie – rekvalifikace na asistenty prevence kriminality v SVL Krátká/Želenice a Rozbělesy). V 1. cyklu projektu 35 účastníků vstoupilo do rekvalifikačních kurzů, z nichž úspěšně absolvovalo 30, 15 účastníků absolvovalo praxi u zaměstnavatele a 15 účastníků bylo podpořeno příspěvkem na mzdové náklady zaměstnavatele.

Rekvalifikace (účetnictví, pracovnice v osobních službách, svářečské průkazy, průkazy na vysokozdvizné vozíky, obsluha křovinořezu a motorové sekačky, obsluha motovozíku a elektrovozíku) nejsou oslovenými informátory hodnoceny jako efektivní, protože není poptávka trhu práce a prostředky na ně ze státního rozpočtu se převedly do položky veřejně prospěšných prací (120-130 lidí). Na území Děčína se nenachází žádné rekvalifikační zařízení, ani personální agentury.

Na **mladé lidi**, kteří předčasně opustili vzdělávání, se zaměřuje projekt **Zpět do školy**, který ÚP organizuje od roku 2005. Počet účastníků se pohyboval od 25 v roce 2011 až do 70 v roce 2006. Cílem této skupinové informační a motivační schůzky je navázat bližší kontakt s mladými lidmi registrovanými na ÚP a informovat je vhodně o výhodách studia, motivovat je k výběru střední školy a opětovnému přihlášení do školy. S mladými lidmi se vede debata o důvodech setrvání v evidenci, důvodech proč začít znovu studovat, o představách o

budoucnosti a jejich pracovním uplatnění. Účastníci se také dozvídají aktuální informace o možnostech studia i možnost pomoci při vyplnění přihlášky ke studiu. Po úvodní zkušenosti s velkým počtem málo motivovaných účastníků se nyní snaží zajistit, aby se zapojovali mladí, kteří projeví zájem.

Před několika lety pořádal úřad práce **Jobklub** zvláště zaměřený na mladé Romy. Šlo o celorepublikovou akci, jejímž cílem bylo účastníky mobilizovat, přimět k činnosti. Akce spočívala v pěti setkáních, na nichž se probírala problematika trhu práce (kde hledat zaměstnání), jak napsat CV, jak probíhají pohovory, jak vystupovat před zaměstnavatelem, vše s praktickým nácvikem, korekcí. Výsledkem je, že absolvent zpracuje svůj životopis, získá výsledky testování profí volby, seznámí se s lidmi v podobné situaci. Ze zkušenosti pracovníků vyplývá, že po úvodní nedůvěře absolventi kurz chválili, že jim pomohl.

Bez rozdílu lidé považují za podstatné, aby mladí lidé dostali příležitost pracovat. Pracovnice z neziskového sektoru situaci na trhu práce a vliv rodinných vazeb shrnuje následovně: *„Pokud se mladému člověku, který ještě neměl vlastní peníze, nabídne práce za 8000 až 10000 korun, tak bude rád, rád si to zkusí. Ale rodina ho naopak může od toho zrazovat: „no, ty budeš dělat a mě všechno seberou!“ protože je společně posuzovaný s nimi. ... pořád je ten systém natolik štědrý. Na druhou stranu nejsou to peníze na žádná vyskakování, když dají půl nebo 60 procent na bydlení, zůstane jim na živobytí přibližně 2000 korun, sice ty dávky nejsou ani malé, ale zase to není ani velké. Je slabě nastavená minimální mzda – skoro stejná jako dávky, pracovat není motivující.“*

Aktuálně medializovaný projekt **Restart – ze zaměstnání do zaměstnání** (plakáty byly v době výzkumu viditelně umístěné na klíčových místech) probíhá na ÚP v Ústeckém kraji od října 2010 do října 2012. Zaměřuje se na pomoc zaměstnancům ohroženým ztrátou zaměstnání, nebo ve výpovědní lhůtě. Smyslem projektu je umožnit jeho účastníkům plynulý přechod ze zaměstnání do zaměstnání. Netýká se tedy příliš cílové kategorie obyvatel SVL, ale lidi postižené v důsledku hromadného propouštění, organizačních změn, zrušení pracovního poměru ze strany zaměstnance v důsledku nevyplacení mzdy nebo platu, smlouvy na dobu určitou (podnik v restrukturalizaci).

Někteří informátoři mluvili o otevírání **pracovního trhu v Německu**, které je velmi blízko. Přímo zazněl nápad vytvoření důvěryhodné „sociální pracovní agentury“, která by byla schopná zprostředkovat práci lidem, kteří nemají znalost jazyka, ale pracovat umí a jsou

schopní danou (většinou dělnickou) práci vykonávat.¹⁸ Poptávány jsou ale i kvalifikované profese – např. zdravotní sestry. Větší přeshraniční spolupráce by Děčínu mohla značně pomoci, i když jistě ne problém s nezaměstnaností vyřešit. Jako zajímavý a relativně perspektivní obor pro mladé muže se ve městě nabízí lodník, který je dobře placený, umožňuje cestování, získání zkušenosti ze zahraničí (Holandsko). Místní střední škola a učiliště tento obor nabízí.

d. bezpečí

Statistiky Policie ČR Ústeckého kraje porovnávající období 1. až 8. měsíce roku 2011 se stejným obdobím let 2010 a 2009 ukazují výrazný nárůst celkové kriminality v okrese i městě Děčín (téměř o 25 procent). Jde o nejvyšší nárůst ze všech okresů kraje, současně klesá celková objasňenost. S přihlédnutím k počtu obyvatel kraje k 1. pololetí 2011 se tak zařadil okres Děčín z okresů s nižší kriminalitou k průměrným v rámci kraje. Vyšší kriminalita na 10 tisíc obyvatel zůstává v okresech Chomutov, Teplice a Ústí nad Labem. **Výrazně narostly zejména následující trestné činy: krádeže vloupáním, vloupání do restaurací a jídelen, bytů nebo prosté krádeže.**

Celková trestná činnost v roce 2009	Absolutní počet	1646
	Index (počet na 10 tis. obyv.)	277,0
	Pořadí v okrese Děčín	7
Násilná a mravnostní v roce 2009	Absolutní počet	82
	Index (počet na 10 tis. obyv.)	13,8
	Pořadí v okrese Děčín	9
Krádeže vloupáním v roce 2009	Absolutní počet	178
	Index (počet na 10 tis. obyv.)	30,0
	Pořadí v okrese Děčín	9
Krádeže prosté v roce 2009	Absolutní počet	450
	Index (počet na 10 tis. obyv.)	75,7
	Pořadí v okrese Děčín	6

Zdroj: Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje

Bezpečnostní analýza v roce z roku 2008 i její aktualizace v roce 2010 ukazují, že nejvyšší podíl trestné činnosti z okresu se odehrává mimo město Děčín (hlavně obce na Šluknovsku – Rumburk, Šluknov nebo Krásná Lípa). Děčín v roce 2010 umístil mezi 50 největšími českými městy z hlediska kvality života ve Studii MasterCard na 27. místě, což byl nejlepší výsledek

¹⁸ Skupina středoškolsky vzdělaných žen se nechala zaměstnat na úklidové práce, do Německa dojíždí autem a jejich příjmy jsou v rámci města nadprůměrné.

v rámci Ústeckého kraje [Karlíček, Chmelík 2011: 53].¹⁹

„Významný podíl má vysoká nezaměstnanost v regionu a nízká nabídka pracovních příležitostí, nízká vzdělanostní struktura obyvatel, vysoká kumulace občanů ohrožených sociálním vyloučením a nepřízpůsobivých občanů, nízká vzdělanost. Všechny tyto negativní jevy se podílejí na vysoké kriminalitě v kraji. **Vzrůstá agresivita pachatelů, zejména pak násilná trestná činnost a také kriminalita páchaná pod vlivem alkoholu či drog.** Často jsou pachatelé osoby bez jakéhokoli příjmu či osoby závislé na drogách. **Dochází k využívání sociálně vyloučených osob k páchaní trestné činnosti, kdy např. organizované skupiny využívají osoby bez přístřeší ke krádežím zboží v obchodech za úplatu** [Bezpečnostní analýza ... 2010].

Rozšířenost heren a restaurací s výherními automaty ve městě, zejména v centru (Podmokly, Kamenická ul.), ale také na sídlišti Boletice, je značná. Jsou spojovány se závislostí na automatech, případy, kdy závislí jsou schopni prohrát sociální dávky, kriminalitou, šedou ekonomikou. **Na sídlišti Boletice jsou herny a bary v drtivé většině navštěvovány právě obyvateli zmíněných panelových domů.** Ze strany návštěvníků dochází k častým konfliktům jak s obsluhou, kdy městská i státní policie mnohokrát zasahovala ve chvíli, kdy se schylovalo k hromadným rvačkám, tak i s ostatními obyvateli lokality. Frekventovaným problémem, se kterým se setkává zejména Městská policie, je opakované odkládání odpadu mimo k tomu určená místa, případně odkládání částí nepotřebného nábytku, ledniček apod. dovezeného ze zahraničí, což je činnost, kterou se živí právě část Romských obyvatel sídliště. Často tak vznikají černé skládky.

Podle výpovědí řady aktérů jsou v Děčíně **známé finančně dobře zabezpečené romské rodiny**, které z nelegálních aktivit – **prostituce, drogy**. Sami nebydlí ve vyloučených lokalitách, vlastní vily, nájemní domy, drahé vozy. Rizikové je, že právě tyto velmi majetní Romové se stávají vzorem pro romskou mládež, důkazem, že cesta k úspěchu nevede přes vzdělání, legální práci.

Městská policie je v oblasti bezpečnosti a práci s obyvateli sociálně vyloučených lokalit jednou z neaktivnějších složek v rámci města. O své činnosti hojně informuje na webových

¹⁹ Podle této studie se Děčín umístil na celkově prvním místě v parametru cena bydlení nebo dostupnost zelených ploch. Naopak špatných výsledků dosahuje například v naději dožití. Studie dostupná na: http://www.centrarozvoje.cz/dokument/kompletni_vysledky_projektu_CCoC_2010.pdf (29.9.2011)

stránkách a město Děčín tuto svou aktivitu dostatečně propaguje i v médiích. Problematiky sociálně vyloučených obyvatel se týkají především projekty v rámci Programu prevence kriminality a extremismu – **Úsvit**, který vznikl v roce 2009 (pilotně v Mostě v lokalitě Chanov) na základě stěžejní priority MV ČR, kterou byl boj proti extremismu a zvýšení bezpečí a veřejného pořádku v sociálně vyloučených lokalitách.²⁰ Program Úsvit je významnou aktivitou Ministerstva vnitra v oblasti **zvyšování bezpečí v sociálně vyloučených lokalitách a má i své opodstatnění ve snížení vlivu extremistického populismu na českou veřejnost**. V Děčíně XXXII (Boletice) byl spuštěn v roce 2010 a pro rok 2011 byl zařazen mezi priority krajských a městských programů prevence kriminality a je realizován přibližně v rozsahu roku 2010. Z ročních hodnotících zpráv programu a jeho jednotlivých projektů, které zpracovává samospráva, je možné uvést následující efekty: (1) zlepšení bezpečnosti a veřejného pořádku v sociálně vyloučené lokalitě, (2) snížení sociálně nežádoucích jevů, včetně kriminality zejména dětí a mladistvých, (3) zaangažování osob ze sociálně vyloučeného prostředí na řešení situace v rámci komunity/lokality a (4) rozšíření sociálních aktivit a nových/alternativních forem vzdělávání.

V Děčíně spadají pod program Úsvit celkem čtyři dílčí projekty (za rok 2010 přiděleno celkem 1.456 tis. Kč, v roce 2011 přiděleno 1.161 tis. Kč):

1. Rozšíření kapacity komunitního centra Kamarád v lokalitě boletického sídliště (317.000 Kč). V rámci projektu byla **vytvořena dvě nová pracovní místa „vychovatelů“ či asistentů**, kteří mají na starosti návštěvníky komunitního centra, které má dlouhodobě výborné jméno a je hojně využíváno (po rozšíření zdvojnásobení počtu návštěvníků).
2. Zajištění **vzdělávacího kurzu pro strážníky MP** (25.000 Kč).
3. **Asistent prevence kriminality** (823.000 Kč) – navázání kontaktu mezi obyvateli lokalit a strážníky, změna postojů dětí i jejich rodičů ke strážníkům a k dodržování zákonů. Ve vyloučené lokalitě Boletice v Děčíně se snížil **počet výjezdů policistů o 90 procent**.
4. **Romský mentor** (291.000 Kč) - **8 mentorů s 19 klienty**, jejich intervence byla úspěšná v 13 případech, což činí úspěšnost 68,4 procenta.

²⁰ <http://www.mvcr.cz/soubor/podklady-pro-jednani-rvppk-dne-300611-usvit-pdf.aspx>

Asistenti prevence kriminality se rekrutují z vybraných romských mužů (přibližně 25 až 35 let), kteří ve spolupráci s MP dohlížejí na pořádek na stanovených místech ve městě (Boletice, Krátká ul., Bynov, Želenice, Podmokly). Ve městě se velmi osvědčili, i když se nějak zásadně nesnížil nápad v daných lokalitách (ten nebyl nikdy příliš vysoký), snížil se počet ohlášení, a tedy výjezdů policie. Velmi dobře zasahují i v případech sporů mezi ne-Romy a Romy. V roce 2011 ve městě sloužilo celkem deset mužů (sedm v programu ministerstva vnitra, tři v projektu Poradny pro občanství, občanská a lidská práva) plus vedoucí asistentů (zaměstnanec MP).²¹

Všichni děčínští **mentori** absolvovali teoretické školení v rozsahu 60 hodin. Na začátku projektu v roce 2010 se přihlásilo 14 zájemců. Prostředky vynaložené na práci mentora se podle názoru MP i PMS vyplatí, protože jejich práce má dobré výsledky a šetří tak v důsledku peníze za umístování lidí v nápravných zařízeních, která jsou finančně velmi náročná (u těchto lidí často nevytlačitelné) a zároveň je izolují od společnosti, což při návratu působí další problémy. Podle pracovníka PMS pověřeného vedením v Děčíně působí aktuálně celkem **sedm romských mentorů**, kteří mají ve své péči asi 50 klientů. Jejich výhodou je možnost pomáhat přímo v lokalitě, ale také působit vlastním **pozitivním příkladem** i svou autentickou zkušeností (s diskriminací, trestnou činností, drogovou závislostí). Spolupráce s mentory je považována za nedoceníitelnou. Zásadním předpokladem úspěchu klienta, jeho integrace do společnosti, je motivace a přijetí osobní zodpovědnosti za své činy.

Strážníci MP v roce 2010 absolvovali **přednášky** Ivety Millerové (Romka vyrůstající v Chánově) o problematice Romů, jejich historii, situaci SVL. Ukázalo se, že je zájem o tento typ vzdělávání, který víc otevírá problém terénní sociální práce v SVL. V roce 2011 proto bylo uspořádané dvoudenní intenzivní soustředění pro strážníky a asistenty s cílem vybavit základními znalostmi, ale hlavně také vylepšit spolupráci mezi strážníky s asistenty. Jako základní téma pro druhé setkání byla zvolena komunikace, rozvíjení komunikačních dovedností a schopnost bránit konfliktům.

Přímo v Děčíně sídlí a již více než deset let působí **Probační a mediální služba** (PMS) se

²¹ Vedoucí asistentů prevence kriminality je hrdý, že začal spolu s několika známými pracovat bez nároku na odměnu a kancelář. Svým přístupem překvapil také lidé ze samosprávy, kterým nabídl před několika lety, že zorganizuje „romské hlídky“ v Boleticích. Motivací začít byla nespokojenost s chováním romských dětí i dospělých, jejich vulgaritou, nepořádkem, hlučností, rvačkami mladých a ignorancí. V počátku stáli ráno u školy, obcházeli sídliště nebo uklízeli. Později přijal nabídku pracovat přímo u městské policie. Působí také jako romský mentor.

šesti pracovníky pro celý okres. Konkrétně o město Děčín se starají čtyři pracovníci. Probační činnost představuje větší část nabízených služeb (asi 85 procent), mediační pak zbývajících cca 15 procent případů. Mezi probační činnost patří zprostředkovávání alternativních trestů – obecně prospěšné práce (50 – 400 hodin uložených soudem u dospělých, u mladistvých max. 200 hodin), dohled nad pachateli po odsouzení či propuštění, práce s nezletilými pachateli činů jinak trestných a mladistvými pachateli.

e. sociální služby

Celkem v Děčíně v červnu roku 2011 roku vyplatili 850 příspěvků na živobytí, 293 doplatků na bydlení a 35 vyplacených mimořádných pomocí. Počet vyplacených příspěvků na živobytí má v posledních letech vzestupný trend, obdobně i počet doplatků na bydlení. Počet vyplacených mimořádných pomocí mezi lety osciluje. **Podle odhadu tvoří Romové mezi jednou polovinou a dvěma třetinami příjemců dávek v hmotné nouzi.**

V dlouhodobém horizontu dvaceti let pracovnice oddělení pomoci v hmotné nouzi vnímají nárůst agendy a náročnost na psychiku. Od roku 2012 nastávají v souvislosti s novým zákonem významné změny (dosud nedostatečně prodiskutované) a přesunutím vyplacení hmotné nouze ÚP (jednotné inkasní místo). Podle pracovnic oddělení je sociální systém nastavený tak, že větším rodinám se nevyplatí pracovat, pokud by byl plat podprůměrný, zvláště pokud existují nepřiznané příjmy. Nespravedlnost systému spatřují ve vyživovací povinnosti, která ukládá např. rodičům v důchodu „živit“ své děti, které třeba po několika desítkách odpracovaných let přijdou o zaměstnání a nyní kvůli věku, vysoké nezaměstnanosti, strukturálním změnám mají problémy se uplatnit na trhu práce.

	2007 (prosinec)	2008 (prosinec)	2009 (prosinec)	2010 (prosinec)	2011 (červen)
Celková výše vyplacených dávek v hmotné nouzi v tisících korun	31 627	24 103	23 709	26 072	19 030
Počet příjemců příspěvku na živobytí	656	541	623	705	850
Počet příjemců doplatku na bydlení	290	204	221	169	293
Počet vyplacených mimořádných okamžitých pomocí	28	44	22	25	35

Zdroj: MPSV

Změna ve výplatách dávek v hmotné nouzi přinesla snížení pružnosti systému a jeho horší srozumitelnost pro klienty. Kvůli systému zpětného zápočtu příjmů za poslední tři měsíce tak klienti mohou ocitnout po přivýdělku (kterým třeba splatili část dluhu) náhle bez prostředků.

Oddělení provádí vlastní šetření v domácnostech zjišťující sociální situaci klientů, nabízí možnost vyplácení dávek buď na pokladně, nebo i přes účet. Vždy na počátku měsíce klient dokládá platby za minulý měsíc. Kromě peněz je vyplácena podpora také v podobě poukázek (nyní v hodnotě 50 Kč) do obchodu smluvního partnera. O případných směnách těchto poukázek za peněžní hotovost se oslovení experti nezmiňovali. V těchto případech je možné vyplácet klienty i denně.

Jak bylo uvedeno, město nedisponuje koncepcí sociálního bydlení a nefunguje v něm systém dostupného bydlení. **Centrum sociálních služeb** p. o. provozuje **noclehárnu** pro muže (osm míst, asi z 60 procent využítá, klienti se hodně střídají), azylový dům pro matky s dětmi (sedm rodin), otce s dětmi (jedna rodina) a muže (čtyři místa). **Azylové bydlení** (70 Kč/den) od klientů předpokládá snahu se svou situací něco dělat (práce, dluhy, vztahy v rodině, šetření na kauci), dříve bylo využíváno spíše majoritou, v dnešní době hlavně Romky a Romové. Z azylového bydlení (max. roční pobyt) většina klientů se vrací zpět ke svým rodinám poté, co se napravily zprětrhané vazby. Většina rodin má relativně velkou soudržnost. Pokud klient nemá takovou rodinu a nepodaří se mu sehnat ubytování, pak se pro něj hledá zařízení podobného typu v jiném městě. Dům na půl cesty (šest lůžek, v době rozhovoru zde bydlelo pět Romů) je určen pro mladé lidi mezi 18 a 26 lety, kteří opouští institucionální péči (dětský domov, výkon trestu, výkon ústavní nebo ochranné výchovy). Jde o obtížnou cílovou skupinu, která musí mít zájem spolupracovat, zapojit se do resocializačního programu. Po odchodu z institucionální péče o další regulaci spíše nemají zájem.

Zcela chybí azylové bydlení pro ženy bez dětí a také azylový dům pro rodiny s dětmi, který není ani nikde v okolí, přitom trhání úplných rodin je nežádoucí. Rozšíření lůžek azylového bydlení pro muže by bylo také vhodné (o noclehárnu takový zájem není). Pro obyvatele azylových domů je velmi těžké nalézt byt, protože jen málo z nich je oddlužených (zejména u firem zajišťujících energie), naráží na diskriminaci (nejen Romové, ale i ostatní, kteří „budí horší dojem“) a spíše než klasické nájemní bydlení by bylo potřeba nabízet bydlení s dohledem sociálního pracovníka, které ale zcela chybí. Ve městě je nedostatečná síť psychiatrů (pouze jediný dětský psychiatr) vzhledem k psychické situaci mnoha obyvatel

(nezaměstnanost, deprese, děti s ADHD).

Od roku 2004 ve městě probíhá **komunitní plánování**. Aktuální 2. cyklus znamenal změny v koordinačních/pracovních skupinách. V současnosti jsou mezi čtyřmi koordinačními skupinami (KS) zvláště relevantní pro (romské) obyvatele sociálně vyloučených lokalit „Osoby v krizi“ a „Rodiny v krizi“. KS Osoby v krizi vznikla transformací KS Drogově závislí a etnické menšiny a KS Osoby a rodiny v krizi. Hlavním důvodem transformace bylo vytvořit logické uskupení členů s ohledem na druh poskytovaných služeb a na problematiku vyskytující se v našem městě.

Druhý **komunitní plán sociálních služeb (KPSS)** města Děčín na roky 2010-2013 stanovuje hlavní priority. Pro KS Rodiny v krizi je jí **podpora dětí z nepodnětného rodinného prostředí**, u KS Osoby v krizi přímo **péče o osoby sociálně znevýhodněné a ohrožené sociální exkluzí**. Členy pracovních skupin jsou zástupci státní správy, samosprávy i neziskových organizací.

Cílové skupiny a pokrytí službami:

- **Etnické menšiny** – Charitní sdružení Děčín, Asistenční služba pro rodiny s dětmi, Pedagogicko psychologická poradna Děčín, Policie ČR, Preventivně informační skupina Děčín, Romské občanské sdružení „Děti a Rodina“, Romské sdružení „Indigo Děčín“, Úřad práce v Děčíně, Život na hraně, o. s.
- **Osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách** – Charitní sdružení Děčín, Asistenční služba pro rodiny s dětmi, Magistrát města Děčín, Pedagogicko psychologická poradna Děčín, Policie ČR, Preventivně informační skupina Děčín, Úřad práce v Děčíně, Život na hraně, o. s.

Na rok 2011 bylo **z rozpočtu města** vyčleněno pro OSV na podporu dvou projektů ve výši 1.130.400 Kč (zápis KPSS koordinační skupina Osoby v krizi 2011). Jde o projekty dvou neziskových organizací:

1. o. s. **Křesťanské společenství Jonáš** obdrželo 168.000 Kč na projekt Nízkoprahového denního centra (KS doporučovala 258.900 Kč). Organizace se nachází ve složité finanční situaci, potřebuje vyřešit do budoucna náklady na provoz (nedostatečná kapacita na ohřev teplé vody pro hygienu klientů).

- Charitní sdružení Děčín** obdrželo částku 177.000 Kč na projekt Občanské poradny (KS navrhovala 413.668 Kč). Organizace má dlouholetou tradici v poskytování poradenských služeb v sociální a právní oblasti a zvyšování právního povědomí občanů.

Charitní sdružení Děčín je subjektem působícím v Děčíně od roku 2002, kdy se odpojilo do církevní charity. Má registrovány dvě sociální služby: odborné sociální poradenství (Občanská poradna, tato služba již od roku 1997 jako jedna z prvních v ČR) a sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi. Na poradenství získalo ze státního rozpočtu 588.000 Kč v roce 2010 a 600.000 v roce 2011. Na SAS pro rodiny s dětmi získalo dotace téměř ve stejné výši. **V rámci terénní práce s rodinami se řeší komplexně situace rodiny – od dluhů, práce, až po doučování dětí.** Charitní sdružení také vydalo příručku **Právo být jiný** (Vopatová a kol. 2007) v rámci projektu, jehož cílem bylo zvýšit citlivost děčínské veřejnosti vůči projevům diskriminace Romů a aktivizovat místní samosprávu, veřejnou správu, NNO a děčínské Romy při prevenci a řešení projevů diskriminace. Prostředkem k naplnění cíle je zvýšení informovanosti o problematice, vzdělávání sociálních pracovníků (spolupráce NNO a veřejné správy, samosprávy) a specializované poradenství v oblasti diskriminace pro Romy prostřednictvím Občanské poradny Děčín. CHSD má akreditovaný 16 hodinový kurz dalšího vzdělávání pro pracovníky v sociálních službách „Specifika práce v romské komunitě.“

Charitní sdružení Děčín v partnerství s Charitním sdružením Rumburk realizuje projekt **„Budoucnost bez dluhů – protidluhové poradenství“** (ESF, OPL ZZ, trvání od 1. 4. 2010 do 31. 3. 2013). Projekt má za cíl řešit zadluženost u „nejrizikovějších skupin obyvatelstva“ – etnické menšiny v sociálně vyloučených romských lokalitách – v okrese Děčín pomocí dvoustupňového poradenství: dílčího a komplexního. U dílčího jde o zmapování situace klienta, na základě podkladů vyhodnotí protidluhový poradce situaci a zaměří se na vybraný cíl (umoření dluhů, osobní bankrot, vytvoření splátkového kalendáře, vyjednávání s věřiteli apod.). Pokud klient souhlasí s návrhem, sepíše se smlouva o komplexním poradenství, která klienta zavazuje k plnění zadaných úkolů a zároveň ho opravňuje k využití služeb komplexního poradenství (např. podpora klienta během soudního uplatnění dluhu, podpora klienta během exekuce a soudního výkonu rozhodnutí, pomoc při jednání s věřiteli apod.). Konečným efektem by měla být motivace k hledání práce a uvědomění si přínosů a osvojení si zodpovědnosti za vzniklé dluhy. **Z projektu jsou hrazeni dva protidluhová poradci na celkem 1,5 úvazku a tři terénní pracovníci celkem na 1,5 úvazku.** Z prostředků projektu

je placený i právní garant. Vedle Děčína je v provozu také poradna v Rumburku (pro oblast Šluknovska). Celkem má být podpořeno 300 lidí ze SVL, v září 2011 už podpořena cca polovina.

Na institut oddlužení dosáhne podle dluhových prodců pouze malé procento lidí ze sociálně vyloučených lokalit. Podmínkou je splacení dluhů do minimální výše 30 procent za pět let (zbytek se promíjí), ale v případě porušení podmínek (např. v důsledku ztráty práce) dochází ke konkurzu, což v praxi znamená nárok věřitelů vzít cokoli bez nápravných opatření. Dochází k tomu ale v minimu případů, protože soudy vyhodnocují žádosti na oddlužení s přihlédnutím ke schopnosti žadatele závazky v dané době splatit (ideální např. stálý příjem ve formě důchodu) při zachování životního minima. Oddlužení je tak spíše nástrojem pro rodiny, které se dostaly do dluhů a mají na to splatit část dluhu, nejsou sociálně vyloučené, dospělí mají práci. Oddlužení tak **neřeší situaci těch nejchudších**, kteří se dluhů nemohou nijak zbavit, přestože jejich dluhy jsou v průměru mnohem nižší než částky, na něž se oddlužení vztahuje. Pokud v rodině není minimálně jeden člověk, který by pracoval a měl alespoň průměrný příjem, není možné tento institut uplatnit. Jedna z oslovených neziskových organizací popisovala situaci klienta se dvěma dětmi, který pracuje (cca 15 tis. korun měsíčně) může vstoupit do oddlužení pouze díky bezdětnému bratru, který je ochoten poskytovat měsíčně 1500 Kč jako důchod/výživné. V oddlužení se sleduje i poctivost žadatele (nepřiznávání příjmů navíc), pokud soud zjistí nepoctivý záměr jednání, může rozhodnout o neuznání.

Projekt „**Romské ženy v akci**“ v roce 2010 měl za cíl posílit občanskou společnost Děčína o romské sdružení, které by se snažilo řešit otázky své komunity zevnitř. Byly vybrány zástupkyně romské komunity (v osobě O. Bílé jsou obě organizace propojeny), které se pod dohledem a vedením Charitního sdružení Děčín „učily“, jak funguje nezisková organizace, co lze pro svou komunitu a nejen pro ni vykonat a kde se dále inspirovat. **Občanské sdružení Cinka** pod názvem Centrum Rozbělesy začalo nabízet své služby – volnočasové aktivity pro děti a rodiče – v roce 2011 v místech, kde žádné podobné možnosti obyvatelé nemají (ul. Na pískách, blízko Ústecké ulice). Mezi cíle zařazuje také lepší vztahy mezi Romy a majoritou, ochranu Romů a romských dětí před sociálně - patologickými jevy nebo zlepšování životní úrovně Romů. Sdružení uspořádalo akci „Vánoční pečení s Cinkou“ v propůjčených kuchyňských prostorách ZŠ Máchovo náměstí a vyhotovené cukroví předalo dětem z Dětského domova v Tisé. Jedna z dalších akcí byl turnaj ve futsalu v zastoupení 4 týmů –

složených ze sympatizantů o. s. Cinka a ze zástupců Asistentů prevence kriminality a strážníků Městské policie Děčín.

Romské občanské sdružení „Děti a Rodina“ má registrovanou **terénní práci v sociálně aktivizačních službách pro rodiny s dětmi**. Ze státního rozpočtu sdružení obdrželo v roce 2010 287.000 Kč, v roce 2011 580.000 Kč (dle registru poskytovatelů sociálních služeb). Ucházelo se u KS Rodiny v krizi o dotaci MM Děčína ve dvou projektech: **Miniškolka pro sociálně slabé a vyloučené děti a Terénní programy na Děčínsku**. Sdružení spolupracuje s kurátorem pro mládež, řeší problémové situace vybraných dětí, mohou zajistit pedagogické vyšetření pro OSPOD, třetím rokem také spolupracuje s úřadem práce na organizaci veřejné služby (14 Romů). Miniškolka nebyla podpořena krajským úřadem a dotace z města stačila na provoz pouze několika měsíců. Také terénní program nebyl podpořen z Ústeckého kraje a z MPSV získal dotaci asi jen v objemu 50 procent. V reakci na zveřejnění článku v místním periodiku o tom, že je školka určena pro děti ze sociálně slabých rodin, několik rodin své děti ze školky odhlásilo.

V roce 1998 vzniklo s podporou saského mecenáše Wolfganga Marcuse romské sdružení **Občanské sdružení Křesťanské společenství Jonáš**, v oblasti Starého města zajišťuje od roku 2006 nízkoprahové centrum pro lidi bez domova (udržitelnost služby minimálně do roku 2016), ale i další služby mimo jiné podporované z Evropského sociálního fondu – „Integrace 2“ a „Druhý krok“. Projekt **Integrace 2** (1. 5. 2010 do 30. 4. 2012) nabízí celkem sedm pracovních míst v nově vybudované studené kuchyni, kavárně-pekárně a prodejním stánku v lokalitě Starého města. Cílem je několikastupňový program usnadňující přístup na trh práce 20 osobám hledajícím práci nevidovaným na ÚP (osoby bez přístřeší). Projekt **Druhý krok** (1. 12. 2010 do 30. 11. 2012) sdružení realizuje ve spolupráci se střední školou v Libverdě. Výsledkem má být zprostředkování pracovního místa v zemědělství/péči o krajinu pro šest pracovníků vzešlých z vícestupňového výběru, ale také nabídka vzdělávacího kurzu – Aranžér a Práce s motorovou pilou a křovinořezem – pro 56 lidí. V současné počáteční fázi tvoří většinu účastníků Romové.

Poradna pro občanství, občanská a lidská práva pracuje s příslušníky sociálně vyloučených romských komunit v projektu **„Začleňování romských rodin v ústeckém kraji“** podpořeném Evropským sociálním fondem (trvání 1. 3. 2010 – 1. 3. 2013). Působnost se neomezuje na Děčín, ale probíhá také v České Kamenici a na Šluknovsku (pobočky Děčín

a Varnsdorf). Pod tento projekt spadá **terénní práce v rodinách** (319 klientů v Děčíně po 1,5 roce, z toho 66 klientů pod 18 let). Pracují jinak než jiné organizace. V terénu najdou rodinu, která má odebrané děti z důvodů jako je bytová nouze nebo záškoláctví. Pokud má rodina zájem o sloučení, sociální pracovník se snaží normalizovat podmínky tak, aby bylo možné žádat o navrácení dětí do rodin. Jde o dlouhodobý proces, také proto, že soudy pracují pomalu (jednání často až za mnoho měsíců). Dělají také podporu při vstupu na střední školu – využití telefonu, internetu, možnost doprovodu. Podobně jsou ochotní jít jako doprovod na úřad (např. pomoc v hmotné nouzi) v případech, kdy klienti podléhají emocím a doprovod oběma stranám pomůže situaci lépe zvládnout.

f. zdraví

Drogy jsou nepochybně jedním z problémů, které jsou se sociálním vyloučením spojovány. Ačkoli se netýkají pouze těchto osob, je závislost rozšířenější než mezi ostatními skupinami. Zejména jde o marihuanu a dále pervitin. Setkali jsme se (neověřeným) názorem, že někteří lékaři raději Roma nepřijmou, aby se preventivně ochránili před možným budoucím obviněním ze zanedbání péče či diskriminačního chování.

Kontaktní centrum, které je příspěvkovou organizací MM Děčín (spadá pod Centrum sociálních služeb), působí ve městě od roku 1997, je otevřené všem osobám, které vyhledají jeho pomoc a zaměřuje své služby osobám závislým na návykových látkách. Za dobu svého působení sídlí na třetím místě, nyní v centru města. Podíl Romů v rámci klientů je významný, nedá se říci přesně, protože kolísá, ale odhadem jde kolem 40 procent. Přes 90 procent klientů užívá pervitin, dříve byly častější opiáty (heroin). Uživatelé heroínu nebývali Romové, dnes není mezi Romy a ne-Romy není rozdíl, protože užívání opiátů je výjimečné. Romové se málokdy dostanou do doléčovacího centra.

g. lokální sociální politika a politická participace

Opakovaně zazníval názor, že Romové v Děčíně nemají adekvátní reprezentaci. Podle respondentů neexistuje romská autorita, se kterou by se dalo jednat, která by prezentovala postoje alespoň většiny místních Romů. Za takové autority nejsou považováni ani zaměstnanci „bílých“ institucí (Magistrát města, školy, policie), ani zbohatlé rodiny. Byť je tento názor vzhledem k heterogenitě sociálně vyloučené romské populace značně iluzorní a

naivní, sdílí ho velká část oslovených informátorů.

Za významnější politickou aktivitu učiněnou romským obyvatelem Děčína lze považovat petici „Napadání romských obydlí a občanů“ Josefa Holuba, která se snažila poukázat na romskou problematiku na severu Čech, zejména problematiku bezpečnosti (v návaznosti na problémy v Litvínově) a vzdělávání a byla směřována na MV ČR a MŠMT ČR. Petice měla několikerou odezvu, jednak se konalo jednání senátního výboru²² a dále veřejné slyšení k základnímu vzdělávání romských dětí.²³ Josef Holub je dlouholetým aktivistou (viz níže), který se v rámci města snaží pomáhat řešit romským občanům jejich problémy. Holub při slyšení kladl důraz na význam vzdělání a přetrvávání diskriminačního charakteru vzdělávacího systému, zvýšenému zařazování dětí do speciálních programů, víru v důležitost finanční podpory pro vzdělávání a volnočasových aktivit sociálně slabých dětí.

Zastupitelstvo se v minulosti problematikou menšin příliš nezabývalo a romští aktivisté či pracovníci nebyli zaměstnáváni. V rámci přípravy druhého komunitního plánování se z dotazníkového šetření a diskusí v ohniskových skupinách ukázala nutnost věnovat větší pozornost problematice etnických menšin a jejich zapojení do procesu KP (2. komunitní plán 2010-2013). V roce 2010 zahájil svou práci v rámci Magistrátu města Děčín terénní pracovník pro romskou problematiku. Město na toto pracovní místo obdrželo dotaci od Úřadu vlády ČR z programu „Podpora terénní práce 2010.“ (výroční zpráva 2010: 55). Po určitém výpadku kvůli skončené dotaci se na jaře 2011 pracovník vrátil na Magistrát na půl úvazku – s udržení místa ale do budoucnosti mohou být problémy vzhledem k očekávanému napjatému rozpočtu. Tento pracovník působí jako terénní sociální pracovník při OSPOD, kde jeho služby shledávají jako velmi potřebné a užitečné.

Aktuální Strategický plán rozvoje města Děčín II (2010) se k problematice sociálního vyloučení vyjadřuje pouze na jednom místě, a to v části pojednávající o prevenci kriminality (program Úsvit). V roce 2010 byly v rámci primární prevence realizovány tři projekty **sociální prevence**, konkrétně jeden výchovný tábor pro děti a dva víkendové pobyty pro mládež. Náklady na realizaci projektů sociální prevence činily celkem 266.854 Kč, dotace

²² Jednání se zúčastnil zástupce výboru – zpravodaj senátor Vl. Balín a senátor J. Sykáček, 1. náměstek primátora města Děčín M. Samler, ředitel ZŠ Boletice Mgr. J. Hauzírek a další.

²³ Projednání Podvýboru pro předškolní, základní a střední vzdělávání dne 21. července 2009 se účastnila Mgr. K. Laurenčíková, náměstkyně ministryně (MŠMT), za Odbor školství, mládeže a tělovýchovy Ústeckého kraje Mgr. M. Mrázová, Mgr. M. Sobotková, za Magistrát Města Děčína Mgr. M. Samler (1. náměstek), ředitel Odboru pro sociální začleňování v romských lokalitách Úřadu vlády ČR Bc. M. Šimáček a Č. Růžička za Výbor

poskytnutá Ministerstvem vnitra pokryla částku 163.697 Kč (viz výše).

Za současné vedení města má problematiku sociálně vyloučených lokalit a komunikací s Agenturou pro sociální začleňování v gesci uvolněný radní. Od Agentury se očekává hlavně pomoc při přípravě žádostí o granty a dotace, a pomoc při zavádění systémových změn jak na úřadě pracovat. Čtyřmi hlavními oblastmi diskutovanými v rámci pracovních skupin budou: 1. *prevence kriminality* – finanční udržitelnost projektů prevence kriminality, rozšíření na další části města, vzory odjinud; 2. *bydlení* – dostupné bydlení, nemá být nijak komplikované (komunikační platforma s majiteli nemovitostí), město nebude investovat do azylového bydlení nebo ubytovny pro bezdomovce, pokud není jasné, jak v budoucnu bude financován provoz; 3. *zaměstnanost* – v rámci města není žádná praxe, jak organizovat veřejně prospěšné práce, lidé/instituce spolu nedostatečně spolupracují, komunikují, což je další oblastí, v níž by mohla Agentura pomoci; 4. *vzdělávání* – předškolní zařízení, nízkoprahová zařízení. Obecně by spolupráce měla být zaměřena na vytvoření efektivní spolupráce lidí na těchto tématech (např. vytvoření organizačního řádu), město by uvítalo odborníky odjinud (univerzity, starostové z ostatních obcí), kteří mohou přinést nové zkušenosti, myšlenky, nápady. Agentura by měla pomoci městu **zprůhlednit procesy tak, aby fungovaly ve prospěch sociálně vyloučených lidí.**

Zhruba desítky Romů systematicky spolupracuje se samosprávou nebo neziskovými organizacemi (další jsou napojeni na konkrétní aktivity). Sociální struktura romských obyvatel města je též diferencovaná, existují i bohaté rodiny a majitelé bytového fondu, kteří dále byty pronajímají. Nenajdeme nicméně vysokoškolsky vzdělané Romy, kteří by se řadili mezi místní „elitu“, pracoval na společensky uznávané pozici.

Shrnutí a doporučení

- Děčín je město střední velikosti, které vzniklo postupným slučováním menších územních celků ležících na obou březích Labe po 2. světové válce dosídlovaných zcela novým, mnohdy méně kvalifikovaným obyvatelstvem (což je případ také příchozích Romů ze Slovenska).
- Okres, město Děčín nevyjímaje, je od konce 90. let postižen strukturální nezaměstnaností a odchodem mladších (a vzdělanějších) lidí z pohraničního regionu. Zatímco v roce 1989 se v místě nabízel dostatek zaměstnaneckých pozic, během následujících dvaceti let se situace změnila ukončením činnosti několika velkých zaměstnavatelů, u zbývajících úbytkem počtu a změnou struktury zaměstnanců (ústup zemědělství, textilního průmyslu, větší poptávka po kvalifikované pracovní síle).
- Klíčovým aspektem dynamiky a bariérou integračních politik je nedostatek volných pracovních míst (zejména) pro nízkokvalifikované a důsledky dosavadní bytové politiky spočívající v rozsáhlé privatizaci městských bytů bez dostatečného zohlednění sociálního rozměru.
- Město doposud v oblasti bydlení nerealizovalo sociálně zacílené aktivity, ačkoli taková potřeba je nyní pociťována z mnoha stran. Privatizací bytového fondu se samospráva připravila o významný nástroj k ovlivnění sociální politiky, i dlouhodobějších příjmů do městského rozpočtu. Bytová komise, ač má mnoho žádostí o přidělení bytu, přiděluje byty spíše výjimečně (hlavně z důvodu úmrtí původního nájemníka), za rok 2010 šlo o celkem 70 bytů.
- Z demografických charakteristik výrazně vyčnívá podíl nácíletých matek, které v loňském roce tvořily asi osm procent ze všech děčínských rodiček. Za posledních deset let pouze v letech 2006 a 2007 se objevil výraznější nárůst obyvatel daný stěhováním, který lze zřejmě spojit s pracovní migrací, výraznou většinu nově příchozích tvořili muži a ženy v produktivním věku. Od roku 2008 má, nepochybně vinou hospodářské krize, migrace spíše opačný směr.
- Z historické perspektivy lze sledovat vývoj a migraci romského obyvatelstva do

Děčína, situace ostatních sociálně slabších obyvatel nebyla dlouhodobě monitorována v plné své šíři, veškeré údaje vzniklé před rokem 1989 si všímají v souladu s celostátní politikou romských obyvatel. Romové přišli do oblasti jako ostatní po 2. světové válce. Na počátku padesátých let žilo na území města přibližně 500 Romů a Romek, z nichž čtvrtina žila podle dobových materiálů příkladným životem, polovina se snažila žít řádně a čtvrtina žila „nespořádaným životem“ (pracovní absence, špatná hygiena, alkoholismus). V roce 1987 bylo k trvalému pobytu v Děčíně hlášeno 440 rodin, z nichž pouze 15 procent žilo v bytech I. kategorie a celých 60 procent v bytech III. kategorie. V současnosti se odhaduje počet romských obyvatel mezi 2 až 4 tisíci (cca 4 – 8 procent). Odhadem žije v identifikovaných sociálně vyloučených lokalitách různé velikosti celkově zhruba 1200 osob.

- Dalším ukazatelem míry sociálního vyloučení ve městě jako celku je počet příjemců dávek hmotné nouze, které v Děčíně pobírá celkem 658 rodin či jednotlivců. Podle odhadu tvoří Romové mezi jednou polovinou a dvěma třetinami příjemců těchto dávek.
- Ve městě nenajdeme jedno typické odstrašující ghetto, spíše v různých čtvrtích jednotlivé domy nebo menší oblasti (s desítkami až stovkami lidí), které mají blízko k sociálnímu vyloučení. Koncentrují se v nich dlouhodobě nezaměstnaní, zadlužení, obyvatelé dlouhodobě závislí na státní sociální pomoci. Místní obyvatelé nepozorují významnější migrační toky mimo město, většina migračních trendů se podle nich odehrává mezi jednotlivými lokalitami.
- Identifikovali jsme celkem devět různě rozsáhlých lokalit, z nichž se čtyři objevily v Mapě sociálně vyloučených romských lokalit z roku 2006 (MPSV 2006). Z hlediska kvality bydlení lze považovat za krizový zejména panelový dům v Zelené ulici, některé domy v Krátké ulici a dům v majetku města v Horním Žlebu. Z hlediska dopravní dostupnosti je nejhůře dostupnou lokalitou Horní Žleb. V lokalitách Boletice, Chrochvice, Zelená, Podmokly a Želenice jsou „sociálně vyloučené“ domy či vchody domů umístěné v těsné blízkosti s obyvateli zaměstnanými, neohroženými sociální exkluzí. K promíšení chudých obyvatel s běžnou populací, k běžné komunikaci mezi nimi ovšem spíše nedochází (pouze

na individuální bázi, tzv. „slušné“ rodiny). V místech, kde má počet chudších obyvatel vzestupný trend (aktuálně sídliště Želenice), tento nárůst provází i vzrůstající napětí mezi místními obyvateli. Další lokality leží sice velmi blízko středu města, ale v místech, která jsou dnes nevýhodná svou polohou s ohledem na rušné komunikace nebo sousední zástavbu (průmyslové areály). I nejvzdálenější lokality jsou v dosahu MHD a cesta do jednoho z center trvá přibližně 20 minut.

- Největší lokalitou je panelové sídliště Boletice na pravém břehu Labe, kam se již v 90. letech stěhovaly romské rodiny po bourání starých dělnických domů. Nově vznikající sídlištní lokalita se nachází na levé straně Labe v Želenicích, kam se nyní stěhují lidé z Boletic z domů, které jejich soukromí majitelé renovují. Prázdné a poloprázdné panelové domy v Boleticích (některé v době výzkumu k prodeji) vedly k obavám místních z přílivu „nepřizpůsobivého“ obyvatelstva z jiných měst.
- Menší lokality tvořené jednou budovou v okolní „nevyložené“ zástavbě ve vlastnictví města, jsou bývalá ZŠ v Chrochvicích a hygienicky nevyhovující dvoupodlažní dům v Horním Žlebu. Podobně individuální stavbou (jen podstatně větší) je soukromý dům v Zelené ulici v rezidenční zóně na Starém městě.
- V současnosti snad nejznámější a jednou z rizikovějších lokalit je ulice Krátká tvořená několika činžovními domy umístěnými v průmyslové zástavbě. Lokalita je typická fluktuací obyvatel. Možnost získání bytu bez nutnosti zaplacení kauce umožňuje nemajetným nájemníkům získat byt, zároveň ale nízká úroveň bydlení je výrazným faktorem v motivaci danou lokalitu opustit.
- Staré činžovní domy na velmi frekventované Ústecké ulici a v průmyslové zástavbě Rozběles jsou pozůstatkem tradiční dělnické zástavby. Poslední významnou rozsáhlejší, ale ne koncentrovanou, lokalitou jsou některé domy v Podmoklech a kolem rušné komunikace (Teplická) spojující město s dálnicí do Německa.
- Míra využívání mateřských školek, či placených volnočasových aktivit mezi sociálně vyloučenými obyvateli je malá kvůli nedostatku míst, finanční náročnosti

a pracovnímu nezapojení matek. Do školek dochází několik dětí ze sociálně vyloučených rodin, ty pochází z rodin neproblematických, byť bydlí v popisovaných sociálně vyloučených lokalitách.

- V rámci předškolního vzdělávání v první polovině roku 2011 nadační fond a Romské občanské sdružení Děti a rodina otevřeli předškolní vzdělávací klub Vilík, který se nachází v blízkosti lokality na Teplické ulici. Ve stejné době zahájilo svou činnost Centrum Rozbělesy v okolí Ústecké ulice. Lidé z o.s. Život na hraně podobnou službu zamýšleli realizovat v Podmoklech.
- Přípravné ročníky při ZŠ jsou realizovány celkem na čtyřech základních školách, v roce 2010/11 je navštěvovalo celkem 59 dětí. Rodiny mají o zařazení dětí poměrně velký zájem (na rozdíl od mateřské školy), nyní již u pětiletých dětí. Dlouhodobé zkušenosti s přípravnými ročníky na ZŠ Míru a Máchovo náměstí ukazují, že je třeba s rodinami v komunitě pracovat hlavně při jejich zavádění, aby měly zájem o umístění dítěte a zajistily pravidelnou docházku. Po několika letech a prokazatelně dobrých výsledcích již tato práce není tolik potřebná. Nově zřizovaný přípravný ročník v ZŠ Školní potřebu počáteční aktivní propagace v rodinách (prostřednictvím sociální práce) potvrdil.
- Děti ze sociálně vyloučených lokalit navštěvují zejména tyto spádové školy: ZŠ Míru, ZŠ Školní, ZŠ Máchovo náměstí. Na ZŠ Míru se nachází celkem tři speciální třídy (2. až 5. ročník a dvě třídy pro druhý stupeň), ve kterých se vyučuje podle vzdělávacího programu pro žáky s lehkou mozkovou dysfunkcí. Třídy navštěvují asi dvě třetiny romských dětí ze sociálně vyloučených lokalit. Další speciální třídy jsou na speciální škole Bynov. Informátoři připouštějí, že k přechodům na praktickou školu nedochází pouze z důvodů školní úspěšnosti, ale i v případě výrazných kázeňských problémů žáka. Sociálně znevýhodněným dětem poskytuje vzdělání i Křesťanská základní škola Nativity, kterou nově navštěvují dva romští žáci.
- Počet asistentů na základních školách je s výjimkou ZŠ Máchova, kde působí čtyři asistenti, poměrně nízký. Na Základní škole Vrchlického mají dva asistenty a na Základní škole Míru a Základní škole Školní po jednom asistentu.

- Migrace dětí mezi základními školami je relativně malá. Informátor uvedl, že některé školy by odmítly přijmout romské dítě mimo spádovou oblast. V situaci nízkého počtu školních dětí není tendence k okamžitému přeřazování školně slabých romských dětí, pokud nemají kázeňské problémy. Základní školy mají zkušenosti s migrací rodin s dětmi do Anglie – na několik měsíců nebo i celý rok. Po návratu mají žáci většinou výrazné mezery ve znalostech.
- Pedagogičtí pracovníci vnímají je romských žáků a žákyň je pedagogickými pracovníky vnímán jako podstatný problém při vzdělávání nástup puberty. Není výjimečné, že děti na prvním stupni relativně úspěšné, se na druhém stupni rapidně zhoršují, v chování a celkovém přístupu ke škole. Je obtížné je zaujmout i mimoškolními aktivitami. Aktuální nabídka aktivit pro rizikovou dospívající mládež, která by byla jak atraktivní, tak dostupná těm, jimž rodiče nechtějí nebo nemohou platit vysoké poplatky, je nedostačující.
- Ve městě jsou dvě velké střední školy, které nabízí učební obory. Absolventi z nižších ročníků mají ve městě na výběr z pěti oborů typu E (pomocné práce). Pro dívky je (s výjimkou zdravotní sestry) pracovní uplatnění velmi špatné, u chlapců se dá uplatnění nalézt i s výučním listem (technické obory – průmyslová škola, nástrojář, zámečnick), v některých firmách mají učni možnost získat finanční stipendium (u deseti preferovaných oborů), nebo se jim započítává praxe.
- Vyučení v oborech H ovšem dosáhnou z romských učňů pouze jednotlivci za rok, u maturity jde také o jednotlivce, ale spíše za několik let. Někteří Romové si maturitní vzdělání doplňují nikoli v Děčíně, ale dálkově na soukromé SOŠ sociálně právní. Několik romských chlapců získalo výuční list v oboru lodník, což pro ně znamenalo příležitost dobrých výdělků a zkušeností v zahraničí.
- Rozšířenou praxí je přihlášení se do školy, získání statusu studenta, a po relativně krátké době odchod ať už na vlastní žádost nebo po vyloučení kvůli absencím. Důvody nepokračování ve studiu zahrnují finanční motivaci, malou podporu rodiny, nízkou sebedůvěru a studijní neúspěchy spojené s negativními postoji vůči škole, nezájem o obor (pedagogy označované jako slabě rozvinuté volní vlastnosti). U učebních oborů téměř třetina ročníku v průběhu roku odchází a není

výjimkou, že se další rok hlásí znovu i do stejné školy.

- V roce 2011 Magistrát města má po masivních odprodejích majetku ve vlastnictví asi 650 bytů. Poslední větší prodej se uskutečnil v roce 2008, o dalším prodeji bytů se neuvažuje. Byty vlastněné městem mají i po deregulaci relativně nízké ceny nájmu (17 Kč/m², oproti tržnímu nájemnému cca 50 až 100 Kč/m²), což vede k malé fluktuaci nájemníků. Čtyři městské domy v námi popsáných lokalitách slouží přednostně sociálně slabým obyvatelům: Vilsnická 143 (Chrochvice), Spojovací (Boletice) a Drážďanská 32 (Přípeř), Labské nábřeží 66 (Horní Žleb).
- Poptávka po řešení bytové situace vychází i z aktérů na úrovni města. Sociálně zdravotní a bytová komise na svém červnovém zasedání jednoznačně podpořila zachování sociálních bytů s tím, že by mělo dojít k jejich přesnému definování, aby byly přidělovány občanům na základě sociální potřeby. Zároveň navrhla vytvoření systému dostupného bydlení, v němž by měla být rozlišeny dvě úrovně bydlení – lepší bydlení pro občany, kteří mají aktivní zájem o zlepšení své situace, a nižší úroveň pro občany, kteří opakovaně selhávají.
- Magistrát města zřizuje dvě příspěvkové organizace v oblasti pomoci občanům a rodinám v nouzi – Středisko sociálních služeb a Středisko městských služeb. Pobytová zařízení nedostačují svou kapacitou, neposkytují dostatek míst v současnosti stále vyšším počtům lidí bez domova. Zcela chybí azylové bydlení pro ženy bez dětí a pro úplné rodiny s dětmi. Spojení noclehárny, azylového domu pro muže a azylového bydlení pro matky a otce s dětmi je považováno za nevyhovující.
- Jak bylo řečeno výše, nezaměstnanost je snad nejpálčivějším problémem, řadí se stabilně mezi nejvyšší v ČR. V důsledku pokračující hospodářské krize se zvýšila míra nezaměstnanosti a snížil se počet nabízených pracovních míst. Rostla nezaměstnanost mladých lidí do 25 let věku bez delší praxe a absolventů (v podstatě všech učebních oborů), dochází k řetězení období nezaměstnanosti u uchazečů. Ze strany příjemců dávek hmotné nouze je značný zájem o veřejnou službu a veřejně prospěšné práce. Středisko městských služeb bylo založeno

v roce 2011 s cílem nabídnout příležitost získat práci pro dlouhodobě nezaměstnané osoby se zájmem o manuální práci buď pro město, nebo zprostředkovaně pro jiné organizace. Rozšířena je práce na černo.

- Úřad práce organizuje několik projektů – vracet sociálně vyloučené na trh práce chce projekt S podporou za prací na Děčínsku, v němž má být pro 50 účastníků zprostředkováno zaměstnání (např. u městské policie – rekvalifikace na asistenty prevence kriminality) a dalším 30 účastníkům sjednána praxe u konkrétního zaměstnavatele, která má ověřit pracovní schopnosti účastníka a pomoci upevnit nebo znovu obnovit pracovní návyky. Na mladé lidi, kteří předčasně opustili vzdělávání, se zaměřuje projekt Zpět do školy. Počet účastníků se pohyboval od 25 v roce 2011 až do 70 v roce 2006.
- Město v rámci okresu patří k těm s nižší úrovní kriminality (okres zároveň v rámci kraje dříve patřil mezi bezpečnější, ovšem vývoj je nepříznivý). Nejvyšší podíl trestné činnosti se odehrává v Rumburku, Šluknově nebo Krásné Lípě. Ve městě působí pod Městskou policií asistenti prevence kriminality z řad romských mužů a ve spolupráci s Probační a mediační službou romští mentoři.
- Výrazným problémem je provoz heren a barů s výherními hracími terminály, které jsou umístěny v Boleticích nebo Podmoklech v rezidenčních oblastech a v blízkosti školních zařízení. Příjem z provozu těchto zařízení zároveň není zcela zanedbatelnou položkou městského rozpočtu (kolem 10 mil. Kč). Ve městě podle informátorů žijí rodiny napojené na organizovaný zločin s určitým vlivem mezi romskými obyvateli.
- V roce 2010 odbor sociálních věcí a zdravotnictví vyplatil celkem 26,07 mil Kč. Celkem v Děčíně v prosinci loňského roku vyplatili 705 příspěvků na živobytí, 169 doplateků na bydlení a 25 vyplacených mimořádných pomocí. Počet vyplacených příspěvků na živobytí má v posledních letech vzestupný trend, obdobně i počet doplateků na bydlení. Počet vyplacených mimořádných pomocí mezi lety osciluje. Kromě peněz je vyplácena podpora také v podobě poukázek (nyní v hodnotě 50 Kč) do obchodu smluvního partnera.
- Protidluhové poradenství nabízí dvě poradny v rámci svých projektů.

- Pracovníci místního kontaktního centra zaznamenávají mezi svými drogově závislími klienty relativně vysoký podíl Romů – odhadem kolem 40 procent. Pouze výjimečně se stávají klienty místního doléčovacího centra.
- Pozitivní příklady ve městě můžeme najít mezi řediteli škol, kterým se daří zajistit podmínky (hlavně personální zajištění), které žákům s handicapem dávají šanci uspět ve škole. Městská policie realizuje projekty, ve kterých rozvíjí spolupráci s komunitou, zvyšuje kompetence asistentů i strážníků, snaží se podpořit vytipované asistenty v doplnění si středoškolského vzdělání. Křesťanské sdružení provozuje nízkoprahové zařízení pro osoby bez přístřeší, zapojuje zájemce do pracovního procesu, nabízí psychologické a sociální poradenství. Několik neziskových organizací pracuje komplexně s rodinami a nabízí bezplatnou poradenskou činnost. Nízkoprahové zařízení v Podmoklech pro děti a mládež funguje již několik let přes minimální finanční podporu. Personálně se v něm angažují dva středoškolsky vzdělaní Romové s letitými zkušenostmi z práce s dětmi a mládeží.
- Zástupci neziskového sektoru mají různou tradici, působnost, personální kvalifikaci nebo finanční zabezpečení – od plně profesionalizovaných administrujících evropské projekty, až po ty, jejichž činnost spočívá na dobrovolnosti a provoz na darech. Zapojení romských/sociálně vyloučených obyvatel do jejich činnosti je poměrně nízké a bylo by vhodné ho zvýšit (výjimkou je začínající o. s. Cinka).

Očekávání města od spolupráce s Agenturou

- Samospráva od Agentury očekává hlavně pomoc při přípravě žádostí o granty a dotace, dále pomoc při zavádění systémových změn, jak na úřadě pracovat. Uvažovanými hlavními oblastmi pro čtyři pracovní skupiny mají být: 1. *prevence kriminality* – finanční udržitelnost realizovaných projektů, rozšíření do dalších částí města, vzory odjinud; 2. *bydlení* – vytvoření systému prostupného bydlení, který by neměl být příliš komplikovaný (komunikační platforma s majiteli nemovitostí), město nemá v současnosti vzhledem k finanční situaci ambice investovat do provozu nových pobytových zařízení; 3. *zaměstnanost* – v rámci

města není žádná praxe, jak organizovat veřejně prospěšné práce, lidé/instituce spolu nedostatečně spolupracují, komunikují, což je další oblastí, v níž by mohla Agentura pomoci; 4. *vzdělávání* – předškolní zařízení, nízkoprahová zařízení. Obecným cílem má být vytvoření efektivní spolupráce lidí na tématech (např. nový organizační řád), navázání komunikace s odborníky odjinud (univerzity, starostové z ostatních obcí), kteří mohou přinést nové zkušenosti, myšlenky, nápady. Nalezení způsobů, jak v situaci, která neumožňuje státu ani městu vynakládat velké finanční výdaje, bránit procesům pokračující sociální exkluze.

Obecné principy

- Při plánování integračních politik odlišovat a kombinovat mobilitně orientované programy usilující o „vtažení“ obyvatel sociálně vyloučených lokalit do prostředí majoritní společnosti s programy zmírňování rizik v jednotlivých lokalitách ve snaze zabránit jejich hlubšímu propadu. Definovat tyto nástroje na základě specifických potřeb jednotlivých lokalit i s ohledem na jejich rozprostřenost v rámci města jako celku.
- Usilovat o stabilizaci migrační situace v rámci (průběžně monitorovat migrační trendy i s ohledem na změny na trhu s byty). Posilovat identitní ukotvení obyvatel sociálně vyloučených lokalit v rámci města a jejich vazbu s městem. Informovat pravidelně občany o probíhajících aktivitách subjektů města nebo jiných (především neziskového sektoru), podpořených projektech, dosažených úspěších nebo potřebách. Příkladem dobré komunikace s veřejností může být děčínská Městská policie. K dosažení úspěchu při zavádění inkluzivních politik je nutná podpora obyvatel. Zásadní je i spolupráce města se „silnějšími“ aktéry ze soukromého sektoru (majitelé domů, zaměstnavatelé). Slibné je, že některé veřejně prospěšné subjekty mají velmi dobré zkušenosti s pronájemci prostor.
- Usilovat o zvyšování participace sociálně vyloučených obyvatel a obyvatel žijících v jejich okolí na integračních programech a při plánování integrační politiky města.
- Respektovat v rámci lokálních politik hlavní principy a doporučené nástroje vládou schválené Strategii boje proti sociálnímu vyloučení na roky 2011-2015.
- Využívat nástrojů bytové politiky pro realizaci sociální politiky v rámci města.

Doporučení pro oblast bydlení

- ❑ Vytvořit program sociálního prostupného bydlení, v rámci něhož by došlo k diferenciaci bytů a vzniku databáze bytů, klientů a vlastníků s cílem klienty účinně motivovat, kontrolovat a případně sankcionovat (v současnosti diskutované dva stupně doporučujeme rozšířit).
- ❑ Tento systém předpokládá provedení pasportizace městského bytového fondu, a to jak z hlediska smluvních podmínek, tak materiální kvality bytů a skladby obyvatel.
- ❑ Vzhledem k omezenému obecnímu fondu navázání komunikace mezi místní samosprávou a většími majiteli domů o spolupráci při zprostředkování různých stupňů bydlení (např. umístování osob/rodin z azylového bydlení s dohledem sociálního pracovníka, tréninkové bydlení).
- ❑ Zlepšit kvalitu bydlení v nejvíce problémových lokalitách, zvážení možnosti participace obyvatel na těchto technických úpravách.
- ❑ Rovněž doporučujeme navýšit kapacity pro azylové bydlení.
- ❑ Zvážit možnosti zavádění protidluhových programů (např. program včasného upozorňování nových dlužníků v městských bytech a jejich směřování do protidluhových poraden).

Doporučení pro oblast zaměstnanosti

- ❑ S nízkou zaměstnaností romské populace úzce souvisí nízká vzdělanost a nedostatek kvalifikace (ta je legitimní, byť třeba jen formální, překážkou k získání pracovní pozice). Žádoucí je i nadále pokračovat v programech zvyšování kvalifikace nezaměstnaných, případně takové, které jim usnadní doplnit základní vzdělání, dosáhnout vyučení nebo maturity.
- ❑ Podporovat rozvoj (nejen) tréninkových míst a pokračovat v programech usilující o návrat ke studiu v případě mladých, kteří nedostudovali střední školu, a programech zaměřených na absolventy škol.
- ❑ Zachovat dlouhodobě činnost Střediska městských služeb.
- ❑ Vytipovat vhodné subjekty, jež by se věnovaly sociálnímu podnikání, a podporovat jejich činnost (motivovat zaměstnavatele).

Doporučení pro oblast vzdělání

- Doporučujeme pomocí terénních sociálních pracovníků motivovat sociálně vyloučené rodiny, aby využívali služby předškolního vzdělávání. Školky by měly připouštět mírnější startovací režim, kdy by si všechny zúčastněné strany zvykaly na pobyt dítěte v mateřské škole.
- Pro rodiny, jimž nevyhovuje pravidelný režim v mateřské škole, či pro děti ze sociálně vyloučeného prostředí, které nelze z kapacitních důvodů do mateřských škol umístit, se jeví jako vhodná alternativa nízkoprahové zařízení pro děti v předškolním věku, kam mohou docházet i se svými rodiči. Zvážit možnosti finanční podpory k udržení nízkoprahových služeb pro rodiny předškolních dětí i školní děti a mládež, případně rozšíření i na ostatní sociálně vyloučené lokality.
- Doporučujeme rozšířit počet přípravných ročníků podle potřeby tak, aby je navštěvovalo co nejvíce dětí ze sociálně znevýhodněných rodin a umožnily jim tak vzdělávání v rámci hlavního vzdělávacího proudu.
- Doporučujeme nadále podporovat doučování dětí z rodin, které samy nejsou pomoc s učivem dětem schopny zajistit, dále vytipovat (již na prvním stupni) a intenzivně podpořit (i v mimoškolních aktivitách) nadané sociokulturně znevýhodněné děti s cílem uspět na výběrových školách. Přínosné jsou společné projekty škol a neziskových organizací.
- V současné nabídce mimoškolních aktivit chybějí takové, které by vytipovávaly, připravovaly a motivovaly žáky základních škol ze sociálně vyloučeného prostředí ke studiu na střední škole – pracovní motivace formou návštěv podniků a středních škol, besedy se zástupci různých profesí a „role models“ (setkání s Romy, kteří se uplatnili na trhu práce), informační aktivity představující blíže konkrétní obor či danou školu, specifické doučování vybraných žáků s ohledem na případné přijímací zkoušky či zvládnutí učiva bezprostředně po vstupu na SŠ.
- Chybí subjekty, které by zajišťovaly sociálně vyloučeným žákům podporu během studia na střední škole. Žáci, kteří studiem prochází, by měli mít možnost neformálního setkávání ve volnočasovém klubu, kde budou mít příležitost pro výměnu zkušeností. Vytvoření klubu při střední škole v Křešicích by mohlo být dobrým řešením.

Doporučení pro oblast služeb pro osoby ohrožené sociálním vyloučením

- ☐ Doporučujeme také zajistit dostupnost terénních sociálních pracovníků pro všechny lokality v Děčíně a zajistit rovnoměrnou distribuci sociálních služeb v děčínských lokalitách.

Kriminalita a rizikové formy chování

- ☐ Doporučujeme pokračovat v programech romských asistentů policie a romských mentorů.

Literatura a zdroje

- Juza, Petr. 2006. *Okresní národní výbor Děčín 1. díl. (1938) 1945 - 1960 (1962)*. Děčín.
- Kaplanová, Jiřina. 2006. *Dějiny Děčína v datech*. Děčín: Městská knihovna Děčín.
- Karlíček, P., M. Oubrechtová. 2010. *Děčínské kalendárium 2009*. Děčín: Iniciativa pro děčínský zámek.
- Nováková, Eva. *Poradenství a skupinová práce s uchazeči o zaměstnání do 25 let věku, kterým má být na úřadech práce věnována zvýšená péče*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra sociální pedagogiky, 2008, 85 listů, 4 přílohy.
- Slavičková, Hana, Petr Joza. 2005. Děčín. Praha- Litomyšl: Paseka.
- Vašat, J. *Bydlení v sociálním vyloučení v Ústí nad Labem*. Diplomová práce. Brno, FSS MU, 2010.
- Vopatová, L. a kolektiv. 2007. *Právo být jiný. Příručka o problematice diskriminace Romů a prevenci proti ní pro pracovníky pomáhajících profesí a veřejné správy*. Charitní sdružení Děčín.

Dokumenty

- MPSV. 2006. *Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a komunit v České republice a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti*.
- Bezpečnostní analýza Ústeckého kraje – aktualizace 2010*.
- Integrovaný plán rozvoje města Děčín*. 2008. L.Lněnička, Raven EU Advisory, a. s. Ing. Irena Kašpárková, AQE advisors, a. s.
- Mapa sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených romských lokalit v České republice*. 2006. Gabal Analysis & Consulting. Dostupné na: <http://www.esfcr.cz/mapa/>
- Strategický plán rozvoje města Děčín II. 2011*. 66 s. Vyhodnocení a aktualizace k 31. 12. 2010. schváleno Zastupitelstvem Statutárního města Děčín usnesením č. ZM 11 03 08 08 ze dne 24. 3. 2011.

Výroční zpráva za rok 2010. Charitní sdružení Děčín. 24 s. dostupné na:

http://www.chsd.cz/ke_stazeni/vyrocni_zprava_2010.pdf

Výzkum potřeb uživatelů sociálních služeb. KPSS Děčín. 2009. M. Štainer, L. Zmeškal, Edukol.

Zpráva o situaci na trhu práce v okrese Děčín za rok 2010. 2011. V. Fiala, S. Širlo, ÚP Děčín. 25 s.

Zpráva o situaci na trhu práce v okrese Děčín za rok 2009. 2010. V. Pažourek, ÚP Děčín. 23 s.

Zpráva o činnosti městské policie Děčín za rok 2010. M. Horák. Městská policie Děčín. 29 s. Dostupné na (23.9.2011): http://mp.mmdecin.cz/files/WWW_MP_2010.doc